

ז.ה.ל.צ.י.ב.

ספר

מעשה השבת

הלכות שבת

חלק ראשון

על מלאכות שבת, שהייה חוזרה הטמנה, ותיקון אוכלים.

כולל: מלאכת בישול, איסורי שהייה חוזרה והטמנה. זורה בורר ומרקד, דש, מלבן, טוחן, לש, תיקון אוכלים. בונה סותר ומכה בפטיש, דיני עשיית אהל, קושר ומתיר, תופר קורע ומזחלק, כותב מוחק וציבע, דיני פתיחת קופסאות ואריזות. צידה ונטילת נשמה, מבכיר ומכבה, גוזז וממוחק, חורש זורע קוצר ומעמר.

מיוסד על פי פסקי מרן השו"ע

ועל דברי רבותינו האחרונים,

ונוספו עליהם פסקי גדולי החוראה

בשאלות שנתחדשו בזמנינו

בעזרת החונן לאדם דעת

אליה רפאל כהן

רב ק"ק ספרדים רמת בית שמש ג'

בעמחה"ס 'מעשה הטהרה' 'מעשה הברכה' ועוד

שנת התשפ"ו לפ"ג

© כל הזכויות שמורות

הוצאת מכון התורה וההלכה
machonhatorahv@gmail.com

ניתן לפנות למכון בכל ענייני הספר
כמו כן ניתן להזמין דרך המכון את הספרים דלהלן:

מעשה השבת

ד' חלקים (גם חלקים נפרדים)

מעשה הטהרה

הלכות נדה וטבילה

מעשה הברכה

הלכות ברכות

קנות דעה

הלכות בשר בחלב

קנות דעה

הלכות תערובות

סדר ועימוד א'-ת'

0722114@gmail.com

מהדורה ראשונה שנת התשע"ג לפ"ג

לעד בספר יוחק
מהדורת זהב אפרים

מוקדשת
לכבוד אבינו מורינו נזר תפארתינו
הר"ר אפרים הכהן שליט"א
בברכת עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו

ולע"נ אמנו מורתנו עטרת ראשנו
מרת גולדה זהבה בת זאב וולף ע"ה
גלב"ע ה' באב התשע"ח
נפשה בטוב תלין וזרעה ירש ארץ

ת.נ.צ.ב.ה

מוקדש ע"י בניהם ובנותיהם ומשפחותיהם
להצלחה בכל מעשה ידיהם
ולנחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם

לע"נ הורי הנדיבים החשובים
דבוקים בתורה בנפשם ובמאודם

רבי יעקב וולף בן יוסף חזון ז"ל
ורעיתו מרת פייגא בת חיים אברהם ז"ל

רבי שלמה בן זימבול פיג'ו ז"ל
ורעיתו מרת רבקה בת בכורה מרים ז"ל

רבי יוסף בן דוד הכהן גילקרום ז"ל
ורעיתו מרת אסתר בת יפה ז"ל

ת.ג.צ.ב.ה

עובדיה יוסף
הראשון לציון
ונשיא מועצת חכמי התורה

הן תמורת גמול וזו יקרות דבר כיצד מזהה השדה, דלפנות את, אז פי בענין אמן
השליש דורך בעקלתו בנפשו. מזהה יפי אומן, צנצנף סמן. נסד ואמן בפני נפשו
מזהה אדם. השוקף אז דלומה הערה. קולם כימי יאמר בעצמו הנהלם וכי
יחלם כפחל כפן שלמה, חיינתו דו כעצם הנפח ופנפח מלמדות, כ פוח
קומה מזהה מזהה דבר פחיתים, כחמים וחמות, פחיתים יפי נפח, למסח'
מזהה יחלם דלפוח. אפי יחלום, קפה וסוחרה אפי, קפה דלפוח
והנה מזהה יחלום דרך אז המזהה דרך ימי, למחלם קפה והנהגיה
והנה יחלום, קפה מזהה דלפוח ופחיתים יחלום, למחלם
יחלום ופחיתים יחלום, קפה ופחיתים יחלום.

הערה: יש לה

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ

זכרון מאיר, בני-ברק

ע"ז א"ל נ"ל קצת וראוהו שז"ל ק"ל וז"ל
ד"ר וז"ל וז"ל קצת - וז"ל וז"ל וז"ל וז"ל
ד"ר וז"ל וז"ל קצת - וז"ל וז"ל וז"ל וז"ל
ד"ר וז"ל וז"ל קצת - וז"ל וז"ל וז"ל וז"ל
ד"ר וז"ל וז"ל קצת - וז"ל וז"ל וז"ל וז"ל

גם אני נשאתי ונתתי קצת,

וראויים דברים הנזכרים,

ואשרי לו שניכר דבקתו לתורה קדושה,

וזכות אבותיו יעמוד לו להורות הוראה בישראל

ע"ז בעה"ח - מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

* מתוך 'היתר הוראה' להלכות איסור והיתר.

Shlomo Yedidya Zahafrani
Rav of Kehilot Ameley HaTorah
Rosh-kollel & Av Beit Din Keter Torah

שלמה ידידיה זעפראני
נשיא קהילות "עמלי התורה"
ר"כ ואב"ד "כתר תורה"

יום ב' ח' אלול תשפ"ה

מכתב ברכה

הנני לברך את ידידינו ומכובדנו השוקד באהלה של תורה, לילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, חריף ובקי משנתו זך ונקי, מעלת הגאון החשוב הרב **אליה רפאל כהן** שליט"א רב קהילת "**אהלי יוסף**" בעיר בית שמש רמה ג'. שהנני מכירו ומוקירו כתלמיד חכם רם המעלה חובר חברים מחוכם ויראתו קודמת לחכמתו ונהנים ממנו עצה ותושיה ואשר ידיו רב לו בעמלה ובהרצתה של תורה ובליבון הלכה עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

ועתה איוותה נפשו דבר טוב להעלות על שולחן מלכים במהדורה חדשה את ספריו החשובים "**מעשה השבת**" ד' כרכים, המיוסדים על פסקי מרן השו"ע ודברי רבותינו ראשונים ואחרונים עד גדולי הפוסקים בעלי הוראה שבימינו.

עברתי בין בתריי אחת הנה ואחת הנה, ונוכחתי לראות כי השכיל לערוך את הדברים הן בהבנת הדברים והן בביור שיטת הראשונים, בסדר מופתי ובבהירות נפלאה דבר דבור על אפניו. ואשר בכחה לתת נגישות בהירה וקלה לכל מי שיעסוק בספרו זה.

והנה הרב המחבר הנ"ל כבר אתמחי גברא ואתמחי קמיע בספריו החשובים "**מעשה השבת**" ו"**מעשה הטהרה**" ו"**מעשה הברכה**" וזכה שבכל הארץ יצא קום נתבדרו שמעתתיה בבי מדרשא וקלסוהו רבים.

וכבר גילתי בדעתי כי ת"ח חשוב זה הינו גדול בתורה וכל מן דין סמוכו לנא. ואמינא לפעליה יישר וחפץ ה' בידו יצלח ויתבדרון שמעתתיה בבי מדרשא, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך בריות דגופא ונהורא מעליא וכל טוב סלה אכ"ר.

ביקרא דאורייתא

שלמה ידידיה זעפראני

כתובת: שאולזון 64/13 הר נוף ירושלים, טל': 02-651-8201 Address: Shaulzon st. 64/13 Haf, Jerusalem

הקדמה

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו, על שזיכני לחבר חיבור מקיף על הלכות שבת, שהם כהררים התלויים בשערה. וגבר עלי חסדו, שלאחר כעשר שנות לימוד ועמל בהלכות שבת, ובזכות הרבים, זוכה אני לברך על המוגמר, בהוצאת החלק הרביעי והאחרון של הלכות שבת. גדול תלמוד, שמביא לידי "מעשה". הפעם אודה את ה', על הוצאת ארבעת חלקי "מעשה השבת", ובהם מ"ו פרקים [כמונין שמי, אשר רמוז בקרבן].

דבר שפתיים אך למחסור, מלהזכיר את החשיבות שבשמירת השבת, עליה הוזהרנו בעשרת הדברות, ובעוד מקומות רבים בתורה. ומה לנו גדול ממלאכת המשכן, מקום השראת השכינה בקרבנו, ולמרות זאת ציווה אותנו הבורא בתחילת פרשת ויקהל, שלא לעשות מלאכה זו ביום השבת. ובחולין (דף ה.) איתא, שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד, חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות. ופירש"י (ד"ה אלא), דשבת חמירא כעבודה זרה, שהעובד עבודה זרה כופר בהקב"ה, וכן המחלל שבת כופר במעשיו, ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית. ע"כ. וכ"כ הרמב"ם בסוף הלכות שבת, דשבת ועבודה זרה, כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה. לפיכך כל העובר על שאר המצוות, הרי הוא בכלל רשעי ישראל. אבל מחלל שבת בפרהסיא, הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם כגויים לכל דבריהם. עכ"ל. וכן פסק בשו"ע (יו"ד סי' ב' סע' ה'), ואה"ע סי' קכ"ג סע' ב'). ע"ש. ובשבת (דף קיח:) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות "כהלכתן", מיד נגאלים. שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, וכתוב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו'.

אולם על אף החשיבות והנחיצות בידיעת הלכות שבת, מ"מ ישנו קושי מובנה בלימוד הלכות אלו, שהינם כהררים התלויים בשערה, ואי אפשר להבין היטב את חילוקי הדינים, מבלי לדעת את שורשם. ולעייין בשורש הדינים, מצריך זמן רב ויגיעה גדולה. וגם אחר ידיעת שורש הדינים, צריך עמל רב בכדי לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, בפרט בנושאים המתחדשים חדשים לבקרים. ואזכרה ימים מקדם, לפני שנים רבות, כאשר חפצנו ללמוד הלכות שבת בצורה מעמיקה ומסודרת, לא מצאנו ספר שיכניס את הלומדים לסוגיות הגמרא, מתוך הבנה וסברא, אשר ממנו יוכלו להוציא גם הלכה למעשה, בנידונים המעשיים. ובעוד שלאחינו האשכנזים, נתחברו כמה חיבורים מועילים, אנו בני ספרד ההולכים לאורו של מרן השלחן ערוך רבינו

יוסף קארו זיע"א, לא זכינו לספר כזה, שיסדר את פסקי מרן השו"ע, ועליו פסקי רבותינו האחרונים שמפיהם אנו חיים, עד מרנן בעל הבן איש חי ובעל כף החיים זיע"א. וגם לרבות הכרעותיהם ופסקיהם של גאוני דורינו, בנושאים המתחדשים, ה"ה מרנן רבינו עובדיה יוסף, ורבינו בן ציון אבא שאול, זכר צדיקים לברכה.

לכן אזרתי כגבר חלצי, וקרבתי אל המלאכה לעשות אותה, בחרדת קודש נגשתי לברר וללבן את ההלכה ממקורותיה, מן הסוגיות ופירושי הראשונים, ועד לדבריהם של האחרונים. וגם זיכני ה' שהרבה תורה שמעתי וקבלתי מאת מו"ז עמוד ההוראה, מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל. ונתתי אל ליבי לכתוב את ההלכות בצורה ברורה ובהירה, עד היכן שידי יד כהה מגעת, למען ירוץ הקורא בו, אחד חכם ואחד תם.

אכן על אף הצורך הגדול בספר כזה, מ"מ לעומק המושג וקוצר המשיג, יראתי לנפשי להוציא ספר זה לאור עולם. אולם בהקריבי את גיליוני ספר מעשה השבת חלק א' [לפני כט"ו שנים], קדם מו"ז מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, ואחר שעייין בהם מספר ימים, שלח לקרוא לי והודיעני בשמחה, כי הוא נהנה מאד מהספר, והדברים שכתובים בו טובים ויפים, ולכן יש להוציאם לאור עולם. וענוותנותו תרבני, כי בקשני להמתין מעט, עד אשר ישלים הוא להוציא לאור את ספרו חזון עובדיה על שבת חלקים ד' וה', בכדי שאוכל לשבץ את פסקיו במקומותיהם. ועצתו ומצוותו, שמרה נפשי. וכמה רבתה שמחתו, עת יצא ספר מעשה השבת חלק א' לאור עולם. ובצאתו, דרך קסתו וכתב לי מכתב חיזוק, בצוותו עלי "המשך בדרכך לזכות את הרבים, וה' יהיה עמך בכל אשר תלך".

דרכי בכתובת הספר, לפתוח כל ענין מיסודות הסוגיות, ולהעמיד את המחלוקות והשיטות בצורה ברורה, עם הנפקות היוצאים מהם, ולהביא לכל דין ודין כמה וכמה דוגמאות מעשיות. [אך פשוט וברור, שלא עלה בידי להזכיר את כל פרטי הדינים האפשריים, משום שארוכה היא תורתנו מארץ מדה, ורחבה מיני ים. וגם חושבני שבהזכרת רוב פרטי הדינים, יוצא שכרו בהפסדו, משום שהדבר יכול לגרום להרבה מהלומדים בלבול ועמימות בסוגיא. לכן הבאתי לפני הלומדים את עיקרי הדינים המעשיים, בבחינת תן לחכם ויחכם עוד]. כאשר השיטות השונות, סודרו בהלכות, לפי כללי הפסיקה הידועים, סתם ויש, הלכה כסתם, וכן יש אומרים ויש אומרים, הלכה כיש אומרים בתרא. כמו כן שילבתי בדברים, מן החידושי התורה אשר חנני בהם הבורא ב"ה, כי דברי תורה נמשלו לדד, שבכל עת שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם חדש.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, על הזכות הגדולה שספרי "מעשה השבת", התקבלו באהבה וברוב חיבה בכל שדרות העם, ונדפסו כמה וכמה פעמים. ות"ל שרבים וגם שלמים קבעו בהם את חוק לימודיהם, אם במסירת ובשמיעת שיעורים, אם בלימוד בכוללים ובישיבות הקדושות, אם בלימוד הבנות בסמינרים, ואפילו במסגרת המשפחתית סביב שולחן שבת. מה אנחנו מה חיינו, שבשפלנו זכר לנו, מידו היתה זאת לנו, כל הנשמה תהלל יה הללויה.

ובכן אבוא לחקוק בספר, את זכרון מו"ז רבן של כל בני הגולה, מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, אשר קרבני אליו במאור פנים, והקדיש לי זמן זמנים טובא, לענות לשאלותי הן בע"פ והן בכתב, והכרעותיו שובצו במקומן בספר. זכה מרן זצ"ל, למה שלא זכו אחרים. שמלבד שספריו התקבלו בעולם התורה בצורה שאין לה אח ורע, וגם זרעו אחריו גדולי תורה ומחברים חיבורים שאין דוגמתם. זכה עוד, שלשמו ולזכרו תאות נפש, שגם לאחר שנים מפטירתו, כל המספר אודותיו מתמלא בערגה וכיסופין, ומתרפק על זכרונותיו. ואין שום ספק שדבר זה נגרם, מחמת אהבתו ודאגתו אלינו, וכמים הפנים לפנים, כן לב אדם לאדם. יה"ר שיעמוד למליץ יושר על דורינו לפני כסא הכבוד, והיה המחנה הנשאר לפליטה, ובמהרה נזכה לראותו בתחיית המתים, יקיצו וירננו שוכני עפר.

תודות לגאון הגדול רבי שלמה ידידיה זעפראני שליט"א, נשיא קהילות עמלי התורה ואב"ד כתר תורה, על עידודו הבלתי פוסק בהוצאת הספרים. ובכמה מקומות בספר הבאתי את דעתו הרחבה, בכמה נדונים מעשיים. יה"ר שימשיך בעבודת הקודש, להגדיל תורה ויראה, להעמיד תלמידים הרבה, ולהרעיף טללי תחיה על עמלי התורה, להנחותם לרוממם ולנשאים, עד כי יבוא שילה.

תודות מיוחדות לגאון המפורסם רבי זלמן מנחם קורן שליט"א, מהדיר הספר "מאורי אש" למרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ובעמח"ס קרני אורה ועוד, על אשר הקדיש לי זמן רב בבירור עניני החשמל. ואשר יחדיו נמתיק סוד, בבירור מציאות התקני שבת למעליות למקרים למזגנים ועוד, כפי שהובא במקומן בחלק ג'. יה"ר שימשיך להגדיל תורה ולהאדירה, באמצעות ספריו החשובים, מתוך בריאות ונחת וכל טוב.

חלקים נכבדים מהספרים, נכתבו במסגרת לימודי יחד עם בני עליה, מצויינים בתורה ובכל מידה נכונה, בכולל "עומקא דהילכתא" שזכיתי לעמוד בראשו, ובמסירת שיעורים לפני בני החבורה שליט"א. ועליהם נוספו שיעורים בלילות שבת

קודש, לפני בני הקהילה הקדושה – קהילת "אהלי יוסף" ברמת בית שמש ג' – שיחיו לאורך ימים טובים. והם הם שגרמו לי לברר את הדברים היטב. יה"ר שיזכו להתברך בכל מילי דמיטב. אמן.

כאן המקום, להזכיר לטובה את התורמים היקרים, אוהבי התורה ולומדיה אנשי חזון ומעשה, אשר רצונם זהו כבודם בעילום שמם, שסייעוני רבות בהקמת מקום תורה מפואר ברמת בית שמש ג', והכל מתוך צניעות וענווה. יה"ר מלפני השי"ת, להמשיך להשפיע עליהם שפע רב, ויזכו לאריכות ימים ושנים בטוב ובנעימים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

בן יכבד אב, הנה ברך לקחתי לאדוני אבי מורי ורבי, הרב אפרים הכהן שליט"א, אשר טרח ויגע הרבה ומסר את נפשו, בכדי שיהיו כל יוצאי חלציו זרע ברך ה', עוסקים בתורה ובמצוות. יה"ר מלפני השי"ת, לשלוח את דברו הטוב לרפאותו רפואה שלמה לעבודתו יתברך, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו.

והנני להציב בזה מצבת זכרון, לעילוי נשמת מרת אימי גולדה זרהבת שרה ע"ה, אשר אף היא מסרה את נפשה, על חינוך צאצאיה לתורה ויראת שמים. אשה גדולה, שכל חייה היו שירה של אמונה, ותקווה לגאולה השלימה. נזדככה ביסורים קשים ומרים, וקבלתם באהבה, עד אשר נתבקשה לישיבה של מעלה ביום המר ה' אב תשע"ח. נפשה בטוב תלין, וזרעה ירש ארץ.

אני טרם אכלה לדבר, הנני לקבוע ברכה לרעייתי נוות ביתי הרבנית תליט"א, אשר בודאי שלולי הקרבתה למען התורה, בשליחתה אותי לבית המדרש בשעות לא שעות, ובנשיאת עול הבית וגידול הילדים אשר חננו השי"ת, לא היו יוצאים הספרים לאור עולם. יה"ר שזכויות הלימוד בספרים אלו, יעמדו לה להתברך בכל מילי דמיטב, ונזכה לראות את כל ילדינו גדולי תורה, עוסקים בתורה ובמצוות.

והנני חותם בדברי מלכינו דוד, נעים זמירות ישראל (תהילים מ' ו-י"ב). רבות עשית אתה ה' אלהי, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, אין ערוך אליך אגידה ואדברה, עצמו מספר. זבח ומנחה לא חפצת, אונים כרית לי, עולה וחטאה לא שאלת. אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלהי חפצתי, ותורתך בתוך מעי. בשרתי צדק בקהל רב, הנה שפתי לא אכלא, ה' אתה ידעת. צדקתך לא כיסיתי בתוך ליבי, אמונתך ותשועתך אמרתי, לא כיחדתי חסדך ואמיתך לקהל רב. אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני, חסדך ואמתך תמיד יצרוני.

אליה רפאל-כהן

כ"ד אב תשפ"ה

מפתח ענינים

פרק א - מלאכת בישול

עמוד א

בישול באש ובחמה – ב * בישול באש ובגופי חימום חשמליים – ב *
בישול בכלי ראשון שהוסר מן האש – ד * בישול בחמה – ד *
בישול בתולדות חמה – ד * בישול במיקרוגל או בכיריים של
אינדוקציה – ה * מכשיר אדים חמים – ו * דבר הראוי לאכילה אף
בלא בישול – ז * שיעור כמות הבישול – ח * ייבוש בגדים – ח *
חימום חלה קפואה – ט * דרגות שונות של בישול – י * בישול
שאינו גמור – י * שיעור איכות הבישול במאכל ובמשקה – י *
הוספת בישול אחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי – יב * הוספת בישול
במאכל – יב * הוספת בישול במים – יב * קירוב בישול
במאכל – יג * איסור הגסה – יג * קירוב בישול במים – יד * עבר
והוסיף או קירב בישול – יד * גזירת הפשר – טו * בישול אחר
בישול – טז * בישול אחר בישול במאכל יבש – יז * בישול אחר
בישול במאכל לח – יח * טיפות מים הנושרות ממכסה הקדרה על
הפלטה – יט * תבשיל שרובו יבש ומיעוטו לח – יט * דרגות שונות
של סמיכות – כ * – כ * דבר קרוש מבושל הנימוח תוך כדי
החימום – כ * החזרת מכסה רטוב על גבי הקדרה – כג * שיירי
מרק במצקת – כד * שימוש במיחם שיש בו צינורית מדידה – כד *
נתינת תבשיל לח על גבי פלטה שעתידה להתחמם – כד * בישול
אחר אפיה וצליה – כה * נתינת פת וקרוטונים בכלי ראשון – כו *
פתיתים אטריות ומקרונים – כו * שקדי מרק – כו * קפה טחון – כז *
חימום חלה – כז * כלי ראשון - כלי שני - עירוי – כח * כלי
ראשון – ל * כלי ראשון שהוסר מן האש – ל * נתינת מים צוננים
לכלי ראשון ריקן – ל * נתינת מים צוננים לכלי ראשון מלא – לא *
עירוי מים רותחים לתבשיל הנמצא בכלי ראשון – לב * איזה כלי
נחשב לכלי ראשון – לד * כלי שני – לד * כלי שני שהיד סולדת
בו – לד * יד נכוית – לד * עלי נענע ופלח לימון – לה * פתיתים
אטריות ומקרונים – לה * קלי הבישול – לו * עירוי מכלי שני על
קלי הבישול – לז * דבר גוש – לז * עירוי – לח * עירוי דבר נוזלי
על גבי דבר מוצק – לח * נתינת דבר מוצק על גבי דבר מוצק – לח *
עירוי דבר נוזלי על גבי דבר נוזלי – לט * נתינת דבר מוצק לתוך
דבר נוזלי – מ * עירוי על גבי דבר מוצק שנימוח מיד – מ * דין
מצקת – מ * דין המצקת עצמה – מא * דין עירוי מן המצקת – מא *
שימוש חוזר במצקת – מב * הכנת תה וקפה – מב * עירוי על עלי

תה שלא נתבשלו – מב ☆ הכנת תמצית מערב שבת – מג ☆ נתינת
 מי התמצית על גבי המיחם – מג ☆ עירוי רותחים על עלי תה
 שנתבשלו – מג ☆ עירוי מכלי ראשון על מעט תמצית שבכוס – מד ☆
 ברירה בעלי ושקיות תה – מד ☆ נתינת עלי נענע ופלח לימון בכוס
 תה – מד ☆ עירוי על כוס רטובה – מד ☆ עירוי על סוכר קפה נמס
 וסוכרזית – מד ☆ נתינת חלב בכוס קפה רותח – מה ☆ עירוי על גבי
 קפה טחון – מה ☆ שימוש במיחם לבישול מים בשבת – מה ☆ שיעור
 חימום המים קודם השבת – מה ☆ מיחם שיש בו טרמוסטט – מז ☆
 מיחם שיש בו צינורית מדידה – מז ☆ מיתקן מים מינרליים – מז ☆
 הפעלת מיחם על ידי שעון שבת – מז ☆ מיחם חשמלי שנותרו בו
 מים מועטים – מז ☆ דודי חימום – מז ☆ דוד חימום חשמלי
 [בוילר] – מז ☆ ברז בעל ידית אחת – מח ☆ פתח בטעות את ברז
 המים החמים – מח ☆ מים שהוחמו ונצטננו – מח ☆ סגירת ברז
 המים הקרים הנכנסים לדוד – מח ☆ דוד שמש – מט ☆ פתיחת ברז
 מים חמים וקרים ביחד – נ ☆ דין תבשיל שנתבשל בשבת – נ

עמוד נא

פרק ב - איסורי שהייה חזרה והטמנה

איסור שהייה – נא ☆ שהייה בתבשיל שהתבשל מערב שבת – נא ☆
 דיני שהייה – נב ☆ שיעור מאכל בן דרוסאי – נג ☆ שהיית מים – נג ☆
 שהייה בצלי – נד ☆ המקבל עליו שבת קודם השקיעה – נד ☆ שהייה
 בכירה גרופה או קטומה – נה ☆ כיסוי פח על גבי הכיריים – נה ☆
 כיסוי הכיריים בנייר אלומיניום – נו ☆ שינוי דרגת האש לאחר הנחת
 הכיסוי – נו ☆ הסרת הכפתורים – נז ☆ להבה שאי אפשר
 להגדילה – נח ☆ כיסוי האש בשבת עצמה – נח ☆ שהייה על גבי
 פלטה חשמלית – נח ☆ שהייה על גבי רדיאטור – נט ☆ שהייה בתוך
 תנור חשמלי – נט ☆ נעילת דלת התנור – נט ☆ קדרה חייתא – ס ☆
 דין שהייה בתבשיל שלא נתבשל – סא ☆ גדר תבשיל שלא נתבשל
 כלל – סא ☆ תבשיל שיהיה מוכן במשך הלילה – סב ☆ שהייה בצלי
 חי – סב ☆ השהה באופן האסור האם נאסר התבשיל – סב ☆ טעה
 והשהה באיסור תבשיל – סג ☆ טעה והשהה באיסור מים – סד ☆
 דיני שהייה בחימום הבית – סד ☆ איסור חזרה – סה ☆ תנאי היתר
 חזרה – סו ☆ פרטי היתר חזרה – סז ☆ הניח קדרה על גבי
 השיש – סז ☆ הניח מקצת מן הקדרה על גבי השיש – סח ☆ נתן
 על גבי השיש מגבת – סח ☆ אש שכבתה או חשמל שנפסק – סח ☆
 שכח להדליק האש או לחבר החשמל – סט ☆ קדרה שהונחה על
 השיש בטעות – ע ☆ חזרה על ידי גוי – ע ☆ חזרה בכלי שני – עא ☆
 חזרה לתוך חלל הכירה או התנור – עב ☆ תיבת פח המונחת על גבי
 הכיריים – עב ☆ חזרה לתוך תנור – עב ☆ נתינת תבשילים בשבת על

גבי האש – עב ★ נתינת תבשיל בתחילה לתוך תנור – עג ★ נתינת בתחילה על גבי פלטה חשמלית – עג ★ נתינת בתחילה על גבי פח שעל הכיריים – עד ★ נתינת תבשיל על גבי קדרה מלאה – עה ★ נתינת תבשיל על גבי רדיאטור – עה ★ הזזת קדרות המונחות על גבי פח או פלטה – עו ★ נתינת תבשיל לח על גבי פלטה שעתידיה להתחמם – עו ★ החזיר קדרה או נתנה באופן האסור האם נאסר התבשיל – עו ★ איסור הטמנה – עח ★ דיני הטמנה – עט ★ איסור הטמנה בדבר המוסיף הבל – פ ★ הטמנה במקצת – פ ★ הנחת קדרה על גבי דבר המוסיף הבל – פא ★ כלי המוטמן במקצת בתוך מיחם חשמלי – פב ★ סיר לבישול איטי – פב ★ נתינת קדרה בתוך תנור – פב ★ נתינת דבר מאכל עטוף בשקית לתוך קדרת החמין – פג ★ כיסוי קדרה המונחת על גבי האש – פג ★ כיסוי קדרות שעל גבי האש בכגדים – פד ★ הנחה על גבי קדרה טמונה – פה ★ איסור הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל – פה ★ הטמנה במקצת – פה ★ דיני הטמנה בדבר שאינו מוסיף הבל – פו ★ הוספת כיסוי בשבת – פז ★ הטמנה במקצת – פז ★ הטמנת צונן – פח ★ בקבוק טרמוס – פח ★ כלי ראשון שנצטנן – פח ★ הנחה על גבי קדרה טמונה – פט ★ נתינת בקבוק בכלי שני – פט ★ הטמין באופן האסור האם נאסר התבשיל – צ ★ עבר והטמין בדבר המוסיף הבל – צא ★ עבר והטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל – צא

עמוד צג

פרק ג - מלאכות זורה בורר ומרקד

תנאי ההיתר במלאכת בורר – צד ★ ברירה בתערובת אוכל ופסולת – צה ★ הפסולת מתוך האוכל ואפילו בידו ולאחר, משום שהוצאת הפסולת מהתערובת חשובה כדרך ברירה. – צה ★ ברירה בתערובת שני מיני אוכלים – צה ★ מיון משחקי ילדים – צז ★ מיון תמונות אלבום – צז ★ ברירת מין שאינו מעונין בו על דעת ליתנו לחבירו או לבהמתו – צח ★ ברירת מין שאינו מעונין בו על מנת לאכלו באותה סעודה – צט ★ ברירת פסולת מתוך פסולת – צט ★ אין מלאכת בורר אלא בתערובת – צט ★ מיני דגים הנתונים זה בצד זה – ק ★ ספרים שנערמו על השלחן – קא ★ ספרים העומדים בארון ואינם ניכרים – קא ★ ברירת בגדים הנתונים על גבי מתלה – קב ★ ברירת צלחות וסכו"ם – קב ★ תערובת פירות – קג ★ תערובת שכבות – קד ★ ברירת דבר מוצק מתוך משקה – קד ★ זכוב שנפל למשקה – קה ★ הוצאת שקית תה – קו ★ קופסת שימורים שיש בה תערובת אוכלין ומשקין – קו ★ שכבת מים שעל פני הלבן – קו ★ תערובת משקים ואוכלים בקדרת מרק – קז ★ בשר המונח ברוטב – קז ★ תערובת הראויה לאכילה מחמת מיעוט

הפסולת – קז ★ סינון מים – קז ★ תיון – קח ★ סחיטת מאכלים
מטוגנים – קח ★ סינון מי המרק – קח ★ מיץ שיש בו חלקיקי
פרי – קט ★ דייסה שיש בה גושים – קט ★ ברירה בגוף אחד – קי ★
קליפת פירות וירקות – קי ★ שימוש במקלף – קיא ★ עצמות
דגים – קיב ★ הסרת עור שעל גבי העוף – קיב ★ הוצאת גרעיני
פירות ועוקציהן – קיב ★ הוצאת גרעין הזית במכשיר – קיב ★ הסרת
עלים וקובים מהחסה – קיג ★ נגיעות בפירות – קיג ★ חלבון
וחלמון – קיד ★ ברירה במין אחד – קיד ★ תערובת דברים גדולים
וקטנים – קטו ★ מקצת מהמין שנפגם – קטו ★ ברירת חלקי
עוף – קטז ★ בשר צלוי ומבושל – קטז ★ תפוחים חמוצים
ומתוקים – קטז ★ המקפיד שלא לאכול מסוג מסוים – קיז ★ מצות
שלמות ושבורות – קיז ★ הדחת פירות – קיז ★ שריית פירות – קיט ★
שטיפת פירות – קיט ★ ניקוי עלי חסה – קכ ★ הסרת כנימות – קכ ★
שריית כלים במים – קכ ★ ברירת אוכל מפסולת – קכא ★ מהו הדבר
הנברר – קכא ★ קדרת חמין שיש בה ריבוי נוזלים – קכא ★ הוצאת
מי המרק – קכב ★ הזזת פסולת בתוך התערובת – קכב ★ תערובת
במזוודה – קכג ★ חיפוש בגד בערימת כביסה – קכג ★ פיזור ושיטוח
התערובת – קכג ★ תערובת משחקי ילדים – קכג ★ ערימת
סכו"ם – קכד ★ ברירת חלק מהפסולת – קכד ★ תיקון מקצת
מהאוכל – קכד ★ דילול ענבים נגועים – קכה ★ הוצאת פסולת עם
חלק מהאוכל – קכה ★ הוצאת גרעין של לימון מהסלט – קכה ★
נתיח טונה הנתונים במים – קכו ★ ברירה ביד – קכו ★ ברירה בכף
או במזלג – קכז ★ מסננת – קכח ★ עלי תה הנתונים במסננת – קכט ★
תיון או קנקן שיש בפיהם רשת – קכט ★ מלחיה שיש בתוכה גריני
אורז – קכט ★ שימוש בשקית תה – קל ★ כף מחוררת – קל ★
שפיכת מי קופסאות שימורים כשהמכסה סגור – קל ★ הצמדת מכסה
או מצקת לסיר – קל ★ ברירה על מנת לאכול לאלתר – קלא ★
שיעור לאלתר בברירה מפסולת ובברירה מאוכל – קלא ★ שיעור
לאלתר בסעודות גדולות – קלג ★ ברירה קודם הסעודה לצורך סוף
הסעודה – קלג ★ דבר המשתבח בהקדמת הכנתו – קלד ★ ברירה
לצורך חימום או הפשרה – קלד ★ ברירה לצורך קירור – קלה ★
ברירת כמות מרובה לצורך הסעודה – קלה ★ ברר על מנת לאכול
לאלתר ונמלך – קלו ★ הבורר על מנת לתת לאחר – קלו ★ עריכת
סכו"ם על השולחן כדי לנאותו – קלו ★ ברירת כמות מרובה לצורך
אורחים – קלז ★ ברירה כאשר יש ספק מתי יגיעו האורחים – קלז ★
ברירת ספרים בבית הכנסת – קלז ★ הבורר בשעת האכילה – קלז ★
ברירה ואכילה בבת אחת – קלט ★ ברירה בשעת האכילה – קלט ★
ברירה קודם האכילה – קמ ★ עבר וברר באיסור האם נאסר
המאכל – קמ ★ ברירה בטעות – קמ ★ שגג וברר באיסור – קמא ★
הזיד וברר באיסור – קמב ★ מלאכת זורה – קמב ★ פיזור באמצעות
הרוח – קמג ★ מטהר אויר – קמג ★ מכשיר אדים קרים – קמג

פרק ד - מלאכת דש

עמוד קמד

פירוק גרעיני תבואה מהשכולים – קמז ★ פירוק קטניות – קמז ★
פירוק שקדים מקליפתן הירוקה – קמז ★ תלישת תמרים וענבים
מחיבורם – קמח ★ פיצוח אגוזים ושקדים – קמח ★ פיצוח בוטנים
מקליפתם הקשה – קמח ★ פירוק שיני שום – קמח ★ ניפוץ
עפרורית – קמט ★ סחיטת פירות – קמט ★ סחיטת זיתים
וענבים – קנ ★ סחיטת פירות שרגילים לסוחטם לפעמים – קנא ★
סחיטת פירות שאין רגילים לסוחטם כלל – קנב ★ סחיטת לימון
לצורך הכנת לימונדה – קנב ★ סחיטת ירקות כבושים
ומבושלים – קנג ★ סחיטה לתוך אוכל – קנג ★ סחיטת פירות לתוך
אוכל – קנד ★ סחיטה לתוך משקה – קנד ★ סחיטה לתוך
סוכר – קנה ★ סחיטת בוסר לתוך אוכל – קנה ★ חליבת בהמה
לתוך אוכל – קנו ★ מציצת פירות – קנו ★ גזרת משקין שזבו – קנו ★
משקה הזב מזיתים וענבים – קנח ★ משקה הזב משאר
פירות – קנח ★ משקה שזב מסלט ירקות או פירות – קנט ★ אכילת
אשכולית על ידי כפית – קנט ★ חליבה בשבת – קנט ★ חליבה על
ידי ישראל – קס ★ חליבה על ידי גוי – קסא ★ חליבה
לאיבוד – קסא ★ הנקה – קסא ★ שאיבה לתוך כלי – קסב ★ ריסוק
קרח – קסג ★ ריסוק קרח ושלג – קסג ★ הפשרת קרח – קסד ★
חימום תבשיל שיש בו רוטב קרוש – קסד ★ עירוי מים על גבי
קרח – קסד ★ עירוב דבש במים – קסה ★ עירוי מים חמים על גבי
סוכר – קסה ★ שבירת קרח שבפי הבקבוק – קסה

פרק ה - מלאכת מלבן

עמוד קסו

כיבוס ושריית בגדים – קסז ★ ניעור בגד ממים ומטל שעליו – קסז ★
ייבוש בגדים – קסח ★ כיבוס בגד נקי – קסח ★ כיבוס ושריית
עורות – קסט ★ הדחת כלים ורחיצת רהיטים – קע ★ כיבוס בניילון
ופלסטיק – קע ★ שריית בגד סינטטי – קע ★ כיבוס מפת
ניילון – קעא ★ שפשוף כסא פלסטיק – קעב ★ שפשוף
מוצץ – קעב ★ ניקוי משקפיים ועדשות מגע – קעב ★ ניקוי
נעליים – קעג ★ איסור קינוח בבגד שעלול לרוחצו – קעד ★ תליית
ושטיחת בגדים לייבוש – קעד ★ איסור שריית בגדים במים – קעה ★
שריית בגד מלוכלך במים – קעז ★ שריית בגד נקי – קעח ★ ניגוב
ידים במגבת – קעט ★ גזירה שמא יסחוט – קעט ★ איסור שרייה
ואיסור טלטול – קפ ★ הליכה לדבר מצוה – קפ ★ סיפוג אחר
רחיצה – קפ ★ בגד שנרטב בדרך – קפא ★ בגד שאינו מקפיד על

מימיו – קפא ☆ ניגוב כלים – קפא ☆ בגד שנרטב משאר משקין – קפב ☆ בגד שספוגים בו מים מועטים – קפב ☆ הרטבת בגד סינטטי – קפב ☆ ניקוי כתמים ואבק שלא על ידי מים – קפג ☆ ניקוי בגד שהתלכלך מבוצץ או מתבשיל – קפג ☆ ניקוי בגד שהתלכלך מאבק – קפה ☆ הסרת נוצות שעל הבגד – קפה ☆ סחיטת בגדים – קפו ☆ סחיטת בגדים – קפז ☆ ניקוי כלים – קפח ☆ ניקוי בקבוק תינוק – קפט ☆ ניגוב כוסות שפיהן צר – קפט ☆ שימוש במטלית לחה – קצ ☆ שימוש בממחטות לחות – קצ ☆ חיטוי על ידי צמר גפן הספוג בנוזל – קצא ☆ הליכה בגרביים רטובות – קצא ☆ דריכה על גבי שטיח או מחצלת רטובים – קצא ☆ סחיטה בשיער – קצא ☆ טבילה ורחיצה בשבת – קצג ☆ סחיטה בתוך המים – קצג ☆ ניגוב השערות – קצד ☆ רחיצת פנים – קצד ☆ סחיטה בעור – קצה ☆ קיפול בגדים – קצה ☆ קיפול בגדים שיש בהם קמטים – קצו ☆ קיפול בגדים מגוהצים – קצו ☆ קיפול הטלית – קצו ☆ קיפול שמיכות וסריגים – קצז ☆ קיפול לצורך סידור הבית – קצז ☆ תליית בגד – קצז ☆ יישור מגבעת – קצז

פרק ו - מלאכת טוחן עמוד קצח

שחיקת תבלינים – קצח ☆ ריסוק בננה ואבוקדו – קצט ☆ חיתוך מאכל דק דק – קצט ☆ חיתוך פירות וירקות – רא ☆ לבשלם, משום מלאכת טוחן. – רא ☆ לאוכלם לאלתר ט. – רא ☆ חיתוך דברים שאינם גידולי קרקע – רא ☆ אין טחינה אחר טחינה – רב ☆ פירור מיני מאפה – רב ☆ פירור שוקולד – רג ☆ פירור גבישי סוכר או מלח – רג ☆ פירור גלולה – רד ☆ ריסוק תבשיל שנדוך – רד ☆ הסרת בוצץ ממנעלים – רד

פרק ז - מלאכת לש עמוד רה

לישה האסורה מן התורה – רח ☆ נתינת מים האסורה מהתורה – רט ☆ נתינת מים לדבר בר גיבול – רט ☆ גדר דבר שהוא בר גיבול – רט ☆ נתינת מים לדבר שאינו בר גיבול – רי ☆ שפיכת מים על גבי קרקע – רי ☆ נתינת משקים לפרורי בסקויטים – רי ☆ גיבול בלילה עבה בדבר שאינו בר גיבול – ריא ☆ עשיית סלט ביצים – ריא ☆ גיבול בלילה רכה בדבר שאינו בר גיבול – ריא ☆ גדר בלילה רכה ועבה – ריב ☆ עירוב שחיקת אגוזים בתוך לבן – ריב ☆ לישה בסמוך לאכילה – ריב ☆ לישה בדבר שנילוש

או נידוך – ריג ☆ לישה אחר לישה – ריד ☆ עירוב משקה הצף על גבי העיסה – ריד ☆ עירוב מים בטחינה גולמית – ריד ☆ דילול סלט טחינה – רטז ☆ לישה בתבשיל שנדוך – רטז ☆ עירוב ריבה בגבינה רכה – רטז ☆ הכנת סלט חילבה – רטז ☆ גיבול ירקות שנתרסקו – רטז ☆ גיבול חרוסת ביין – רטז ☆ הכנת סלט חצילים – ריז ☆ עירוב משקים בבננה מרוסקת – ריז ☆ דברים שאין בהם משום לישה – ריז ☆ עירוב משקים בסלט גזר – ריז ☆ עירוב משקים בסלט ירקות או פירות – ריח ☆ עירוב ירק בסלט טחינה – ריח ☆ הכנת תחליפי חלב ודייסות לתינוקות – ריח ☆ עירוב סוכר וקפה בלבן – ריט ☆ הכנת ג'לי – ריט

פרק ח - תיקון אוכלין עמוד רכ

כבישת כבשים – רכא ☆ מליחת ירקות שדרך לכובשם – רכב ☆ מליחת ירקות שאין דרך לכובשם – רכב ☆ מליחת חתיכות מלפפון – רכג ☆ כבישה אחר בישול – רכד ☆ פיזור סוכר על גבי פירות – רכד ☆ הכנת מי מלח – רכה

פרק ט - מלאכות בונה, סותר ומכה בפטיש עמוד רכו

בנין בקרקע – רכח ☆ השקאת יציקת בטון – רכט ☆ שבירה המועילה לבנין – רכט ☆ תקיעת מסמר בכותל – רל ☆ סוגי חיבורים שונים לבנין – רל ☆ דלת שנתפרקה – רלב ☆ צירים שמתחברים ומתפרקים בקלות – רלג ☆ חלון שיצא מעט ממסילתו – רלג ☆ ידיית דלת שנתפרקה – רלד ☆ חיבור על ידי הברגה – רלה ☆ חיבור על ידי ואקום – רלה ☆ מכסה בור ניקוז – רלו ☆ פקק אמבטיה – רלח ☆ מזוזה שנפלה – רלח ☆ מכסה קופסת חשמל – רלח ☆ מכסה לשקע חשמל – רלט ☆ הוצאת והכנסת שקע מתקע – רלט ☆ מוטות המחברים לבנין – רמ ☆ נתינת פוליגל בחלל החלון – רמ ☆ נתינת שמיכה או מגבת בחלל החלון – רמא ☆ סתימת כיור על ידי פקק בקבוק – רמא ☆ הרמת מסננת הנתונה בכיור – רמא ☆ תליית תמונה – רמא ☆ תליית וילון אמבטיה – רמב ☆ עשיית בובת שלג – רמב ☆ בנין וסתירה בכלים – רמב ☆ עשיית כלי וסתירתו – רמה ☆ תקיעת חלקי כלי שנתפרקו ופירוקם – רמה ☆ חיבור ברפיון דבר שדרך להדקו – רמה ☆ עדשת משקפיים שנתפרקה – רמה ☆ חיבור ברפיון במקום שאי אפשר לתקוע – רמה ☆ עדשת משקפיים המהודקת בחוט נחצי

מסגרת] – רמו ★ ידית משקפיים שנתפרקה – רמו ★ הרכבת כלים
 על ידי הידוק – רמו ★ הברגת מקל מטאטא – רמו ★ חיזוק הברגה
 שנתרופפה – רמו ★ פירוק הרכבה מהודקת – רמו ★ הרכבת כלים
 באופן רפוי – רמח ★ הארכת שולחן – רמח ★ מחזיקי
 מדפים – רמח ★ הרכבת גביע חד פעמי – רמח ★ אבזם של
 חגורה – רמח ★ הרכבת אבני לגו – רמט ★ בנין וסתירה בכלים
 שזרכם בהרכבה ופירוק תדיריים – רמט ★ הברגת מכסה לבקבוק
 טרמוס – רנ ★ שינוי מצבו של סטנדר – רנא ★ הרכבת מכסה
 מלחיה – רנא ★ הרכבת מגש לכסא ילדים – רנא ★ חיבור מחט
 למזרק – רנב ★ שימוש במתג חשמל – רנב ★ מלאכת מכה
 בפטיש – רנג ★ עשיית פתח העשוי להכניס ולהוציא – רנג ★ נקיבת
 כלי בדרך שבירה – רנד ★ פתיחת כיסי חליפה – רנד ★ חיתוך דפי
 ספר שלא נחתכו – רנה ★ חיתוך חוטים עודפים מבגד חדש – רנה ★
 הסרת תוויות מבגדים חדשים – רנו ★ נתינת נוצות לתוך כרית – רנו ★
 נתינת שרוכים בנעליים חדשות – רנו ★ נתינת חגורה
 במכנסיים – רנו ★ השחלת שרוך במעיל – רנו ★ ניפוח כדור גלגל
 ובלון – רנו ★ קטימת קיסם לחצוץ בו שינוי – רנח ★ נתינת צורה
 בניירות – רנח ★ שמירת נתונים בדיסק – רנט ★ תיקון מנא – רנט ★
 יישור סכ"ם או ידית משקפיים – רסא ★ נתינת שמן בצירי
 דלת – רסא ★ התזת ספריי מעמיד שער – רסא ★ פתיחת סתימה
 בכיור – רסא ★ חיבור זרם החשמל – רסב ★ עריכת שעון על ידי
 מתיחת קפיץ – רסב ★ מתיחת קפיץ בצעצועי ילדים – רסג ★ השחלת
 חרוזים במחרוזת – רסג ★ יישור מגבעת שנתמעכה לגמרי – רסד ★
 הרכבת מזרק חד פעמי – רסד ★ הרכבת גביע חד פעמי – רסה

עמוד רסו

פרק י - דיני עשיית אהל

אהל קבוע – רסט ★ שיעור אהל – ער ★ סתירת אהל – ער ★ פתיחת
 כסא מתקפל – ער ★ פתיחת מטריה – ער ★ פתיחת גגון של עגלת
 ילדים – רעא ★ פתיחת גגון שעל הסוכה – ערב ★ כפיית כלי על
 דבר מאכל – ערב ★ אהל עראי – רעג ★ אהל עראי העשוי
 להגן – ערה ★ העמדת חופה – ערה ★ פריסת טלית בשמחת
 תורה – רעו ★ אהל הנעשה למשחק – רעו ★ אהל עראי שנעשה
 ממילא – רעו ★ העמדת שולחנות לסוגיהם – רעז ★ הכנסת תבנית
 עוגה לתנור – רעז ★ הנחת ספר על גבי ערימות ספרים – רעז ★
 פריסת מפה על שולחן – רעח ★ כיסוי כלי רחב בניילון – רעח ★
 הנחת מכסה מיוחד על גבי כלי רחב – רעט ★ שינוי בסדר עשיית
 האהל – רעט ★ העמדת עריסת תינוק – רעט ★ הכנסת מגירה – רפ ★
 תוספת אהל עראי – רפ ★ תוספת על אהל טפח העשוי מבעוד

יום – רפא ☆ פתיחת סוכך – רפא ☆ הוספת כיסוי בעגלת
 תינוק – רפב ☆ תוספת אהל על קנים לבודים – רפב ☆ תוספת שאינה
 בגובה האהל הקיים – רפג ☆ סתירת תוספת עראי – רפג ☆ סתירת
 אהל עראי שנעשה ממילא – רפד ☆ דיני עשיית מחיצות
 בשבת – רפד ☆ העמדת מחיצת קבע – רפה ☆ העמדת מחיצת
 עראי – רפו ☆ עשיית מחיצת לבוד המתירה – רפו ☆ תוספת עראי
 במחיצה המתרת – רפז ☆ פתיחת וסגירת דלת המהווה מחיצה
 המתרת – רפז ☆ העמדת מחיצה בחדר שיש בו ספרים – רפח ☆
 העמדת מחיצה בבית חולים – רפח ☆ לבישת כובע רחב
 שוליים – רפט ☆ לבישת מגבעת – רצ ☆ יציאה עם כובע לרשות
 הרבים – רצ

פרק יא - מלאכות קושר ומתיר עמוד רצא

קשר האסור מן התורה – רצב ☆ קשר האסור מדרבנן – רצג ☆ קשר
 המותר לכתחילה – רצד ☆ גדר מעשה אומן – רצה ☆ קשר על גבי
 קשר – רצה ☆ קשירת מטפחת ראש – רצו ☆ קשר בקצה
 חוט – רצו ☆ קשר ציצית שנתרופף – רצז ☆ קשר שדעתו להתירו
 כדי להנצל מאיסור קשירה – רצז ☆ קשר שדרך העולם להקפיד
 שלא לבטלו – רחצ ☆ קשר שמצוי שמקיימים אותו לעולם – רחצ ☆
 כשהקושר מסופק כמה זמן ישאיר הקשר – רחצ ☆ קשר
 הנזרק – רצט ☆ קשרים שאין תורת קשר עליהם – ש ☆ קשר
 עניבה – ש ☆ קשר אחד – שא ☆ הקושר קשר אחד ותוחב את
 קצוות הקשר בכריכה – שא ☆ עניבה על גבי קשר – שא ☆ קשר
 על גבי עניבה שעל גבי קשר – שב ☆ קשירת עניבה שמסביב
 לצואר – שב ☆ שימוש באזיקונים – שג ☆ קשירת קשר האסור
 מדרבנן במקום מצוה – שג ☆ קשירת לולב כיום טוב – דש ☆ ניתוק
 הקשר – דש ☆ פיתול חבלים – דש ☆ פיתול סרט סגירה
 ממתכת – שה ☆ השחלת גומי בבגדים – שה

פרק יב - מלאכות תופר קורע ומחתך עמוד שו

תפירה האסורה מן התורה – שז ☆ מתיחת חוט התפירה – שז ☆
 מתיחת תפירת כפתור שנתרופפה – שח ☆ מתיחת תפירות
 בספרים – שח ☆ מתיחת חוט המושחל בשפת הבגד – שח ☆ מתיחת
 שרוך בכובעי מעילים – שט ☆ הדבקת ניירות – שט ☆ הדבקת שני
 גזירי עץ – שט ☆ חיבור בגד על ידי מחט – שי ☆ הידוק ניירות

בסיכות – שי ☆ חיבור הניכר שנעשה לפתיחה וסגירה – שי ☆ סיכת
 ביטחון – שיא ☆ תפירה לזמן – שיא ☆ הפרדת גרביים המחבורות
 בחוט – שיב ☆ תוית התלויה בבגד בחוט פלסטיק – שיג ☆ תוית
 של מכבסה – שיג ☆ פתיחת מעטפה – שיד ☆ שימוש באיספלנית
 [פלסטר] – שיד ☆ שימוש בחיתולים חד פעמיים [טיטולים] – שטו ☆
 מלאכת קורע – שטו ☆ קריעה האסורה מן התורה – שיז ☆ קריעה
 בדבר שהוא גוף אחד – שיז ☆ פירוק ניירות דבוקים – שיח ☆
 הפרדת ממחטות נייר – שיח ☆ סרטי הדבקה הדבוקים
 בספרים – שיט ☆ הקורע בחמתו ועל מתו – שיט ☆ קריעת
 חוט – שיט ☆ קריעת צמר גפן – שכ ☆ קריעת נייר טואלט – שכ ☆
 קריעת אריזות ושקיות – שכא ☆ מלאכת מחתך – שכא ☆ חיתוך
 לפי מידה – שכב ☆ חידוד קיסם – שכב ☆ חיתוך נר למידת
 הפמוט – שכב ☆ חיתוך נייר טואלט – שכג ☆ חיתוך
 באוכלים – שכג ☆ חיתוך בלא כוונה למידה מסוימת – שכג ☆ חיתוך
 גלולה – שכד ☆ הפרדת גביעי לבן – שכד ☆ פתיחת פקק שנפרדת
 ממנו רצועה – שכד ☆ פתיחת פחיות שתיה – שכה

פרק יג - מלאכות כותב מוחק וצובע עמוד שכו

שיעור כתיבה האסורה מן התורה – שכו ☆ הכותב אות אחת – שכו ☆
 השלמת ספר – שכז ☆ סוגי כתב שונים – שכח ☆ עשיית
 ציור – שכט ☆ קישוט עוגה – שכט ☆ כתיבה המתקיימת – שכט ☆
 כתיבה שאינה מתקיימת – של ☆ עשיית צורות על ידי צל
 החמה – שלא ☆ הקרנת שיקופיות – שלא ☆ הליכה בנעל שאותיות
 חקוקות בסולייתה – שלב ☆ כתיבה ביד שמאל – שלב ☆ חתימה
 על ידי חותמת – שלב ☆ הקלדה על גבי מקלדת של מחשב – שלג ☆
 צילום מסמכים – שלג ☆ צילום תמונות במצלמה דיגיטלית – שלג ☆
 צילום במעגל סגור – שלד ☆ מלאכת מוחק – שלד ☆ שיעור מחיקה
 האסורה מן התורה – שלה ☆ השלמת ספר – שלה ☆ מחיקה שיש
 בה תועלת – שלו ☆ מחיקה ביד שמאל – שלו ☆ מחיקת דיו – שלו ☆
 הסרת שעה – שלז ☆ אופנים שונים של מחיקה – שלז ☆ חיתוך
 עוגה שכתוב עליה אותיות – שלח ☆ עישון סיגריה ביום
 טוב – שלט ☆ קינוח בנייר שמצויירים עליו ציורים – שלט ☆ ספר
 שאותיות כתובות על חודי דפיו – שלט ☆ פתיחת ארון קודש
 שאותיות כתובות על דלתותיו – שמ ☆ קירוב חלקי דף זה
 לזה – שמא ☆ קריעת שקיות שכתובות עליהם אותיות – שמא ☆
 הרכבת ופירוק פזל – שמא ☆ נעיצת חלקי משחק בלוח
 מחורר – שמב ☆ מלאכת צובע – שמב ☆ שיעור צביעה האסורה מן
 התורה – שמג ☆ צביעה בשאר דברים – שמג ☆ צבע שאינו

מתקיים – שמג ☆ צביעה בגוף האדם – שמג ☆ שימוש במיני
 איפור – שדמ ☆ צביעת שערות וצפורניים – שמה ☆ צבע
 שקוף – שמה ☆ הסרת איפור וצבע – שמה ☆ צחצוח
 נעליים – שמו ☆ קינוח פיו וידיו במפה או במפית נייר – שמו ☆
 נתינת בגד או תחבושת על גבי פצע – שמח ☆ סבונה
 שבאסלה – שמח ☆ משקפיים מחליפות צבע – שמוט ☆ צביעה
 באוכלין – שמוט ☆ צביעה במשקין – שנו

פרק יד - דיני פתיחת קופסאות ואריזות עמוד שנה

איסור בונה בכלים – שנה ☆ איסור סתירה בכלים – שנב ☆ איסור
 עשיית פתח בכלים – שנב ☆ איסור קורע – שנג ☆ איסור
 מחתך – שנו ☆ איסור מוחק – שנו ☆ פתיחת קופסאות
 שימורים – שנה ☆ פתיחת פחיות שתיה – שנה ☆ פתיחת שקית
 חלב – שנה ☆ פתיחת שקית שתיה – שנו ☆ פתיחת אריזות
 סוכר – שנו ☆ הסרת מכסה המודבק בקופסאות – שנו ☆ הפרדת
 גביעי לבן מחוברים – שנו ☆ פתיחת חבילת נייר טישו – שנו ☆
 פתיחת פקקים – שנו ☆ פתיחת אריזות ושקיות – שנה ☆ הרחבת
 נקב פיטמת בקבוק תינוק – שנט ☆ פתיחת חוט ברזל המלופף סביב
 בקבוק – שנט

פרק טו - מלאכות צידה ונטילת נשמה עמוד שש

צידה האסורה מן התורה – שסב ☆ צידת בעל חי ההולך
 באיטיות – שסב ☆ צידת בעל חי שאינו זז ממקומו – שסג ☆ צידת
 בעל חיים שאין דרכם להשמט – שסג ☆ בעלי חיים ביתיים – שסג ☆
 הצד ללא צורך דבר שיש במינו ניצוד – שסד ☆ צידת דבר שאין
 במינו ניצוד – שסד ☆ צידת דבורים – שסד ☆ סגירת כלי שיש בו
 זבובים – שסה ☆ צידת בעלי חיים שאינם פרים ורבים – שסה ☆
 הכנסת בעלי חיים למקום סגור – שסו ☆ סגירת חלון מפני הקור
 כשיש ציפור בבית – שסו ☆ הכנסת בעל חיים למקום קטן
 יותר – שסז ☆ סגירת דלת שנפתחה – שסז ☆ הכנסת ציפור לבית
 שחלונותיו פתוחים – שסח ☆ העמדת מלכודת – שסח ☆ פרעוש
 הנמצא על בשר האדם – שסט ☆ צידת בעלי חיים שנשיכתם
 קשה – שסט ☆ מלאכת נטילת נשמה – שע ☆ נטילת נשמה האסורה
 מן התורה – שע ☆ נתינת בעלי חיים במים – שעא ☆ הליכה במקום
 שיש שם נמלים – שעא ☆ ריסוס על גבי בעלי חיים

המזיקים – שעב ☆ פיזור רעל לפני בעלי חיים המזיקים – שעב ☆
הוצאת תולעים – שעב ☆ הריגת כינים – שעג ☆ איסור
חבלה – שעד ☆ בדיקת דם – שעד ☆ הוצאת קוץ – שעה ☆ הפרדת
עור הערלה במחט – שעה ☆ הזרקת זריקה – שעה ☆ פתיחת פצע
מוגלתי – שעו ☆ בעילת מצוה – שעו

פרק טז - מלאכות מבעיר ומכבה עמוד שעז

המבעיר לצורך שימוש באש או באפר – שעח ☆ אופנים שונים של
הבערה – שעח ☆ העברת אש – שעח ☆ הוספת שמן לנר – שעח ☆
הגברת אש – שעט ☆ הדלקת מנורת ליבון – שעט ☆ גוף חימום
חשמלי – שעט ☆ מנורת פלורסנט – שעט ☆ נורת לד – שעט ☆
מיתקן לחימום מים – שפ ☆ גזירה שמא יטה – שפ ☆ קריאה לאור
הנר – שפ ☆ דבר הצריך עיון רב – שפ ☆ נר המונח במקום
גבוה – שפא ☆ שני אנשים הקוראים לאור הנר – שפא ☆ העמדת
שומר – שפא ☆ קריאת פרק במה מדליקין – שפב ☆ קריאה לאור
הנר בליל יום הכיפורים – שפב ☆ קריאת ההגדה בליל פסח שחל
בשבת – שפב ☆ נר שעוה – שפב ☆ נרות פרפין – שפג ☆ מנורת
נפט וגז – שפג ☆ מנורת חשמל – שפג ☆ מנורת חשמל שיש בה
עמעם – שפג ☆ מקום שיש בו מנורת חשמל ונרות שמן – שפד ☆
מלאכת מכבה – שפד ☆ כיבוי הצריך לגופו – שפה ☆ כיבוי שאינו
צריך לגופו – שפה ☆ אופנים שונים של כיבוי – שפו ☆ הוצאת
שמן מנר דולק – שפו ☆ טלטול נר – שפו ☆ פתיחת חלון כנגד
הנר – שפז ☆ סגירת חלון למניעת כיבוי הנר – שפז ☆ גרם
כיבוי – שפז ☆ כיבוי דליקה על ידי גרמא – שפח ☆ קירוב
כיבוי – שפט

פרק יז - מלאכות גוזז וממחק עמוד שצ

גזיזה האסורה מן התורה – שצא ☆ תלישת שיער או צמר – שצא ☆
הסרת איספלנית [פלסטר] – שצב ☆ תלישת נוצות – שצב ☆ הסרת
נוצות מעור עוף מבושל – שצב ☆ כסיסת צפרנים – שצב ☆ צפורן
שנתלשה בחלקה – שצב ☆ קצוות עור שנתלשו בחלקם – שצג ☆
חיתוך יבלת – שצג ☆ סירוק שיער – שצג ☆ סירוק שיער במסרק
וביד – שצד ☆ סירוק שיער במברשת של תינוקות – שצה ☆ סירוק
שיער רך במברשת קשה – שצה ☆ חיכוך במקום שיער – שצה ☆
שימוש במסרק סמך – שצו ☆ קליעת צמה – שצו ☆ סלסול

שיער – שצו ☆ עיצוב שיער – שצו ☆ מלאכת ממחק – שצו ☆ שיוף
 משטחים – שצו ☆ החלקת כלי כסף – שצח ☆ השחזת סכין – שצח ☆
 נתינת משחה על גבי רטיה – שצח ☆ הבלעת משחה בגוף
 האדם – שצח ☆ מריחת משחה או שמן על הגוף – שצט ☆ נתינת
 שפתון או אודם בשפתיים – שצט ☆ מריחת משחה על הפנים – ת ☆
 שימוש במשחת נעליים – ת ☆ שימוש בסבון – ת ☆ צחצוח
 שיניים – תא ☆ מריחת חומר מוקשה או נוזלי על הגוף – תב ☆
 החלקת אוכלין – תב ☆ משחק בפלסטלינה – תב

פרק יח - מלאכות חורש זורע קוצר ומעמר עמוד תג

חרישה האסורה מן התורה – תד ☆ ניכוש עשבים – תד ☆ חרישה
 בקרקע שאינה עומדת לזריעה – תה ☆ החופר גומא על מנת להשתמש
 בעפר היוצא – תה ☆ גרירת כלים על גבי קרקע – תה ☆ הולכת
 עגלת תינוק על גבי חול – תו ☆ חפירת גומא בעפר תיחוח ומשחק
 בחול – תו ☆ לקיחת טבק מן הקופסא – תז ☆ נעיצת חפץ
 בקרקע – תז ☆ הוצאת חפץ הנעוץ בקרקע – תח ☆ סוכה העומדת
 בקרקע שאינה מרוצפת – תח ☆ כיבוד הבית – תח ☆ כיבוד
 החצר – תט ☆ הדחת הריצפה – תט ☆ משחק בגולות – תי ☆ מלאכת
 זורע – תי ☆ זריעה האסורה מן התורה – תיא ☆ השלכת
 זרעים – תיא ☆ אופנים נוספים של זריעה – תיא ☆ שריית זרעים
 במים – תיב ☆ השרשת גרעיני פירות במים – תיב ☆ גידולי
 מים – תיב ☆ העמדת ענפי אילנות במים – תיג ☆ השקייה ושפיכת
 מים בשבת – תיג ☆ שפיכת משקים שונים – תטו ☆ מלאכת
 קוצר – תטו ☆ קצירה האסורה מן התורה – תטז ☆ תלישת פירות
 שנתייבשו ועודן באילן – תטז ☆ תלישת פרי מענף תלוש – תטז ☆
 הליכה על גבי עשבים – תיז ☆ תלישת פטריות ממקום גידולן – תיז ☆
 תלישה מעציץ נקוב ושאינו נקוב – תיז ☆ הגבהת עציץ
 ממקומו – תיח ☆ פתיחת תריס בחדר שיש בו עציצים – תכ ☆ הרחת
 פרחים ופירות – תכ ☆ קטימת עצי בשמים – תכ ☆ השתמשות באילן
 ובבהמה – תכא ☆ השתמשות באילן – תכא ☆ השתמשות בשורשים
 וענפים נמוכים – תכב ☆ השתמשות בקנים רכים – תכג ☆ צדדי
 אילן – תכג ☆ צדדי צדדים – תכג ☆ השתמשות בבהמה – תכג ☆
 צדדי בהמה וצדדי צדדיה – תכד ☆ מלאכת מעמר – תכד ☆ עימור
 האסור מן התורה – תכה ☆ איסוף פירות בכלי – תכה ☆ עימור שלא
 בגידולי קרקע – תכה ☆ איסוף ביצים מן הלול – תכה ☆ עימור
 שלא במקום גידולו – תכו ☆ הדבקת עיגול דבילה – תכו ☆ איסוף
 פנינים – תכז

בירורי הלכה

סימן א – עירוי מים חמים מרובים לתוך צוננים מועטים
עמוד תלא

סימן ב – כיסוי בגדים לקדירות המונחות ע"ג דבר חם
עמוד תלה

סימן ג – ברירת משחקי ילדים
עמוד תמ

סימן ד – בדין ברירת פסולת מתוך אוכל בגוף אחד
עמוד תמד

סימן ה – סחיטת פירות הנסחטים רק בחנויות
עמוד תנ

סימן ו – שימוש במגבונים לחים בשבת
עמוד תנב

סימן ז – חיתוך ירק דק דק לאחר זמן
עמוד תנו

סימן ח – בנין וסתירה בכלים המחזיקים ארבעים סאה
עמוד תסא

סימן ט – תשובות בדין תיקון מנא
מאת מו"ז מרן הגר"ע יוסף זצ"ל
עמוד תסו

סימן י – בדין דריסה בשבת על חול שע"ג מדרכה חדשה
עמוד תסט

מפתח ענינים מפורט
עמוד תעז

פרק א

מלאכת בישול

במשנה בשבת דף עג. נשנו ל"ט מלאכות שהיו במשכן, ואסור לעשותם מהתורה בשבת. אחת מהמלאכות, היא מלאכת האופה את הפת. ובגמרא בדף עד: שאלו, מדוע השמיט התנא במשנה, את מלאכת בישול סממנין שהיתה במשכן, ובמקום זאת הזכיר את מלאכת האופה שלא היתה במשכן. ותירצו שהתנא במשנתו סידורא דפת נקט, כלומר הזכיר את המלאכות כפי סדר הכנת הפת שהתחיל בו, אך לעולם אופה הינו כמבשל את הסממנין.

ונמצינו למדים מתוך כך, שבישול סממנין ואפיית הפת, הכל ענין אחד הוא. וכן כתב הרמב"ם בפרק ט' מהלכות שבת הלכה א', אחד האופה את הפת, או המבשל את המאכל או את הסממנין, או המחמם את המים, הכל ענין אחד הוא. ועוד כתב שם בהלכה ו', שהמתיך אחד ממיני מתכות, או המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת, וכן הממסס את הדונג או שעוה, הרי זה תולדת מבשל וחייב.

והנה אף על פי שבפרק ט' כתב הרמב"ם, שהמחמם את המתכת הרי זה תולדת מבשל, מכל מקום בפרק י"ב הלכה א' כתב, שהמחמם את הברזל כדי לצרפו הרי זה תולדת מבעיר. והפוסקים כתבו ליישב, שלפעמים מתחייב בחימום הברזל משום בישול, ולפעמים מתחייב משום הבערה, והכל תלוי בכוונת המחמם, וכמו שנתבאר בהערה א'.

א. הנה בפרק י"ב השיגו הראב"ד לרמב"ם, דהמחמם את הברזל כדי לצרפו במים, חייב משום מבשל ולא משום מבעיר. והמגיד משנה כתב ליישב דעת הרמב"ם, דכל דבר שהוא עצמו נעשה אור ושוורף, אינו חשוב מבשל אלא מבעיר. אך האחרונים הקשו על דבריו, ממ"ש הרמב"ם בפרק ט' הל' ו' דהמחמם את המתכת עד שתעשה גחלת, הרי זה תולדת מבשל. ומתוך כך כתבו הלח"מ (פי"ב) והמנחת חינוך (מלאכת האופה אות ו') בדעת הרמב"ם, דהמחמם את הברזל לצרפו, מתחייב הן משום מבעיר והן משום מבשל, שכך דרכו לכתוב במקום אחד מלאכה אחת, ובמקום אחר משום מלאכה אחרת. אולם מדברי

בישול באש ובחמה

בגמרא שבת דף לט. מבואר, שמותר לבשל בשבת בחמה, וכגון לתת ביצה נגד קרני השמש עד שתצלה. ומשום שלא נכלל בכלל מלאכת המבשל, אלא בישול באש או בתולדותיה, וכגון לתת ביצה נגד האש, או בתוך מים שנתחממו מן האש, אבל בישול בחמה אינו דרך בישול, ולאו שם מלאכה עליה כלל.

ועוד נתבאר בגמרא שם, שאף שבישול בחמה מותר, מכל מקום בישול בתולדות חמה אסור, וכגון לתת ביצה בתוך מים שהתחממו מן השמש. וטעם הדבר, שיש לחוש שאם נתיר לבשל בתולדות החמה, יבואו להתיר לבשל אף בתולדות האור. [אולם על בישול בחמה לא גזרו, משום דחמה באור לא מיחלף].

בישול באש ובגופי חימום חשמליים

א. אסור מן התורה לבשל בשבת באש או בתולדותיה, ואין הבדל אם האש גלויה או מכוסה. מכשירי חשמל שיש בהם גופי חימום המתלהטים ומתאדמים, נידונים כאש עצמה. ולפיכך המבשל בהם בשבת מתחייב שניים,

המג"א בסי' שי"ח (סק"י) נראה, שהוא מסכים להמגיד משנה, דאינו מתחייב אלא משום מבעיר, ושאינו היהא דפרק ט' דאינו מחממה עד שתעשה גחלת, ולכך מיחייב משום בישול, ומ"ש הרמב"ם עד שתעשה גחלת, היינו עד ולא עד בכלל. ודוחק.

מיהו בדברי האחרונים איכא יישוב נוסף לסתירת דברי הרמב"ם, והוא, דהכל הולך אחר הכוונה. ולפיכך בפרק ט', דמיירי באדם המחמם מתכת ומכוין להתיכה ולרככה [בכדי ליצור בה צורה], מתחייב בזה משום בישול. אך בפרק י"ב דמיירי באדם המחמם את הברזל כדי לצרפו ולחזקו, מתחייב בזה משום מבעיר. כן כתבו לחלק במרכבת המשנה, בנשמת אדם (סק"א), בתפארת ישראל (כלכלת השבת אות י"א), בשביתת השבת (בא"ר ס"ק כ"ט) ובחזו"א (סי' נ' אות ט'). ע"ש.

ומדברי האחרונים הללו למדנו, דלדינא הם מסכימים להמגיד משנה והמג"א, דאין מתחייב בחימום הברזל, אלא או משום בישול או משום מבעיר. ועי' בשו"ת מלמד להועיל (או"ח סי' מ"ט) שכתב, דהמדליק נורת ליבון בשבת עובר משום מבעיר, "ואפשר דגם משום מבשל". ולהאמור אינו עובר בזה אלא משום מבעיר. וכן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו מאורי אש (פ"ג ענף ה' אות ב'), כתב רק דעובר בזה משום מבעיר. וכ"כ בהדיא במנחת שלמה (קמא סי' י"ב ענף ב' אות ג') ע"ש. [ומ"מ הדבר פשוט, שהמרתח מים בקומקום חשמלי בשבת, לכו"ע מתחייב שנים, אחד משום בישול המים, ואחד משום הבערת גוף החימום, וכדלקמן בסע' א'. וכל הנידון דלעיל הוא, האם על חימום גוף החימום עצמו, מתחייב הן משום הבערה והן משום בישול, או רק משום הבערה].

אחד משום מבשל על חימום הדבר המתבשל, ואחד משום מבעיר על הבערת גוף החימום.^ב

מכשירי חשמל שיש בהם גופי חימום שאינם מתלהטים, יש שכתבו שאין איסור לבשל בהם אלא מדרבנן.^ג

חשמל המיוצר בזמן הזה בארץ הקודש בשבת, תוך חילול שבת במלאכות דאורייתא רח"ל, יש לדון האם אסור להשתמש בו משום 'מעשה שבת', ויתבאר לקמן בפרק ל"ז סעיף ז'.

ב. הנה קצת מהפוסקים מהדורות שלפנינו סברו, שלעולם אין בבישול באמצעות חשמל, איסור בישול דאורייתא, כיון דדמי למבשל בחמה. דבישול באור האש, מכלה את חומר הבעירה, מה שאין כן בישול בברזל מתלהט, שאינו מכלה את חומר הבעירה, ה"ה דומה לבישול בחמה. עי' בשו"ת פני מבין (סי' נ"ו) שנקט כן, וכן צידד בשו"ת ארץ צבי (פרומר סי' ס"ב ד"ה והנה). אולם דעת רוב האחרונים, שכל שע"י החשמל מתלהט ומתאדם הברזל, ה"ז נחשב כאש עצמה, אף שהאש הינה מכוסה ולא גלויה. ושכן מתבאר מדברי המגיד משנה ריש פרק י"ב משבת, שכתב, שהמחמם את המתכת עד שנעשית אור ושורף, הרי זה מבעיר. עי' בשו"ת בית יצחק (יו"ד סו"ס ק"כ) שכתב כן, שהמבשל בשבת באמצעות מתכת לוחטת חייב, ואף התיר להדליק נרות שבת באור החשמל ולברך עליהם. ע"ש. ולדבריו הסכימו בשו"ת מחזה אברהם (שטיינברג, ריש סי' מ"א) בשו"ת מהרש"ם (ח"ח ריש סי' ל"ז), ובשו"ת אחיעזר (ח"ד סי' ו'), וכן נקט פשוט החזו"א (בשו"ת סי' מ"ו). וראה עוד במה שהאריך בזה בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' י"ב, וח"ב סי' י"ט וסי' ל"ב אות ג'). וכן פשטה ההוראה.

ומצוי הדבר בקומקומים חשמליים, שמבחוץ אין ניכרת התאדמות גוף החימום, אך בחלקו הפנימי הגוף אדום ולוחט.

ג. במאורי אש השלם (עמ' תפ"ט) כתב משם החזו"א שיש בזה איסור דאורייתא, ומשום דכמו שהמבשל במים חמים שהם "תולדה" מאש חייב חטאת, כך גם המבשל בזרם של חשמל, הואיל ובדר"כ הוא תהליך היוצר אש, הו"ל כעין "עיבור" של אש וחייב. וכתב עלה הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, דבר זה תמוה מאד בעיני, ובפרט שהזרם עצמו רק במרוצתו משפשף ומחמם את החוט שמתנגד לו, עד שהוא נהפך לאור ושורף ונקרא אש, אבל לגבי הזרם עצמו לא שייך כלל לומר שהוא אש, לא בתחילה ולא בסוף. ומ"מ מדרבנן יש לאסור, משום דאתו למיחלף ולהתיר גופי חימום מתלהטים, דומיא דתולדות חמה שאסרוהו רבנן, משום דמיחלפי בתולדות האור. ע"כ. מיהו בחזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' ת"ג) כתב לגבי מקרוגל, שאפילו אם תמצא לומר דמיחלף בשאר תנורים, מ"מ אין לנו כח לגזור גזירות מדעתינו. ע"ש. אמנם אף לדעתו יש לאסור הפעלת מכשיר חשמל בשבת שאין לו גוף חימום מתלהט, מטעם אחר, שה"ז בכלל איסור מוליד דרבנן, משום שהוא דומה למלאכה, וכמ"ש בשו"ת יביע אומר (ח"ד סי' מ"ו אות א', וח"ז סי' ל"ח). ע"ש. וע"ע לקמן בפרק ט' (הערה קל"ו) ובפרק ל"ו (הערה ו'). ע"ש.

בישול בכלי ראשון שהוסר מן האש

ב. כלי ראשון והוא הכלי שמשמשים בו על האש, אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האש, דינו כדין תולדות האור, ומבשל כל זמן שהיד סולדת בו, ולפיכך אסור מהתורה ליתן לתוכו תבלין¹.

בישול בחמה

ג. מותר לבשל בשבת בחמה, ולכן מותר להניח ביצה נגד קרני השמש, בכדי שתצלה².

בישול בתולדות חמה

ד. אסור מדרבנן לבשל בתולדות חמה בשבת, ולכן אסור לתת ביצה בתוך

ד. שו"ע סי' ש"ח סע' ט'. והנה בחידושי הרשב"א והר"ן (שבת דף מ: מבואר, דכלי ראשון שהוסר מן האש, אינו מבשל אלא במים ויין ושמן, שהם קלים להתבשל. ובירושלמי בשבת (פ"ג ה"ה) איתא, דלעולם אין כלי ראשון מבשל מן התורה אלא בעומד ע"ג האש, וכן כתבו הרמב"ן בחידושו לע"ז (דף עד:) והפר"ח ביו"ד (סי' ס"ח ס"ק י"ח). [ומ"ש בביאור הגר"א (יו"ד סי' ק"ה ס"ק י"ג) לפרש דברי הירושלמי בע"א, צ"ע ממאי דקאמר רבי יונה בירושלמי (פ"א ממעשרות ה"ד), כאן וכאן אין היד שולטת, אלא עשו הרחק לכלי ראשון וכו'. ואי כלי ראשון שהוסר מן האש מבשל מן התורה, אמאי קאמר דעשו הרחקה, הלא מדינא אסור. וכבר עמד בזה החזו"א במעשרות (סי' ד' אות י"ח). ע"ש]. ומ"מ לדינא נקטינן דכלי ראשון שהוסר מן האש, כל עוד שהיד סולדת בו, הרי הוא מבשל מהתורה כל דבר הניתן לתוכו, (זולת בשר שור ומלח). שהרי אפילו לענין עירוי, פסק בשו"ע סי' ש"ח סע' י', דהרי הוא מבשל מהתורה [כדי קליפה], וכדעת ר"ת ר"י הרמב"ם והרא"ש, וכמ"ש הפמ"ג ביו"ד (סי' צ"א מ"ז סוף סק"ה). ע"ש. וא"כ כל שכן שנתינה בתוך כלי ראשון שהוסר מן האש, הרי היא אסורה מן התורה.

ה. גמ' שבת (דף לט.). והנה איכא למידק, מדוע לא גזרו חכמים לבשל בחמה. ואף אם הוי בישול שלא כדרך, מ"מ העושה מלאכות שבת בשינוי, ה"ז אסור מדרבנן. שכן שנינו בשבת (דף צב.), שהמוציא חפץ כלאחר ידו, ברגלו, בפיו, במרפקו וכו', פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין. וכלל גדול בדינו, שכל פיטורי שבת, ה"ז פטור אבל אסור. וביישוב קושיא זו מצאנו ב' דרכים באחרונים, האגלי טל (מלאכת האופה ס"ק מ"ד אות א') כתב לתרץ, דבבישול בחמה אין זה רק שינוי בעשיית הבישול שאינו כדרך בישול, אלא יש גם שינוי בתבשיל עצמו, כיון שיש שבח עצים בפת, וכן בבישול באש יש שבח אש בפת, מה שאין כן בישול בחמה שאין שבח חמה בפת, לא חשיב בישול כלל. והצל"ח (פסחים דף עד.) תירץ בענין אחר, דבישול דשבת גמרינן ממלאכת המשכן דבעינן תולדות האור, ולכן בישול בחמה מותר, דלא הוה דכוותיה במשכן. וכן כתבו המבי"ט בקרית ספר (פ"ט מהל' שבת), והחת"ס בחידושו (שבת דף לח: ד"ה אמנם, וחולין דף קיג: ד"ה והנה). ע"ש.

מחבת חמה שהתחממה מחום השמש^י. אולם מותר לתת ביצה בתוך מחבת קרה, ולהניחם נגד קרני השמש, דאף שהמחבת עצמה מתחממת גם כן מחום השמש, ומסייעת למאכל שבתוכה להתבשל, מכל מקום עיקר הבישול נעשה על ידי השמש^ז.

דיני השתמשות במים שהוחמו בדוד חשמל ובדוד שמש, יתבארו להלן
עציפים פ"א – פ"ז.

בישול במיקרוגל או בכיריים של אינדוקציה

ה. יש שכתבו שבישול באמצעות חום שאינו מופק מן האש, וכגון במכשיר המיקרוגל או בכיריים של אינדוקציה, אינו אסור אלא מדרבנן^ח. ומכל מקום

ו. שם.

ז. כן נראה פשוט.

ח. הנה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל כתב באגרות משה (או"ח ח"ג סי' נ"ב), שיש איסור דאורייתא לבשל במיקרוגל, ומקורו מדברי רש"י בשבת דף לט., שכתב שבישול בחמה מותר, הואיל ואין דרך בישול בכך. וא"כ במיקרוגל הואיל והדרך לבשל בו, ה"ז כאש שאסרתו תורה. וכן העלה בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קפ"ה, וח"י סי' ס"ב). לעומת זאת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במאורי אש השלם (עמ' תע"ג) כתב, שלבשל באמצעות חום שאינו מופק מן האש אסור רק מדרבנן, ולא נתכוין רש"י למימר אלא דכיון דאין דרך לבשל בחמה, אינו דומה לבישול שהיה במשכן, ולפיכך אין זה קרוי בישול. וכן העלה בחזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' ת"ג ות"ד). ע"ש.

ובביאור מחלוקתם נראה, דהגר"מ ושבת הלוי נקטו לעיקר כטעם האגלי טל (הנ"ל בהערה ה'), שטעם ההיתר בחמה, הוא משום שיש שינוי בתוצאה, וממילא במיקרוגל ובאינדוקציה שאין שינוי בתוצאה, הוי דרך בשול, וה"ז נכלל בכלל בישול בתולדות האור, דמיתסרי מדאורייתא. ואילו הגרש"ז והחזון עובדיה נקטו לעיקר כטעם הצ"ח המבי"ט והחת"ס (שם), שטעם ההיתר בחמה, הוא משום דלא הוה דכוותה במשכן, דהבישול במשכן היה באמצעות אור דוקא, ולכן במיקרוגל ואינדוקציה שהבישול הוא שלא באמצעות האור, ה"ז מותר מדאורייתא, ואינו אסור אלא מדרבנן כדין תולדות חמה. [מיהו בעצם דברי האגר"מ, יש לעיין, מה מגדיר דרך ולא דרך. דהלא כיום הרגילות לחמם מים באמצעות דוד שמש, ואעפ"כ הסכימו כל הפוסקים שאין איסור דאורייתא להשתמש בדוד שמש בשבת. וכן יש להעיר במ"ש בתו"ד, שטוב לבשל במקרוגל כמו באש ממש, וכשהיו מצויין תנורים אלו ודאי ישתמשו בהם כו"ע, דהא הוא יותר טוב. ע"כ. דודאי אין המוחש נכחש, שאיכות הבישול במיקרוגל פחותה בהרבה מתנורים רגילים, ועל הרוב אין משתמשים בהם (מחמת שמחממים במהירות) אלא לחימום ולא לבישול. ושו"ר שכן כתב בחזון עובדיה (שם), שהיודע בטיב פעולת המיקרוגל, יודע שאינו טוב לבשל בו דברים

במכשירי המיקרוגל המצויים כיום, הכל מודים שאסור להשתמש בהם מן התורה ט.

מכשיר אדים חמים

ו. במכשיר אדים חמים אין גוף חימום מתלהט, ולפיכך כל עוד שהמכשיר פועל, מותר להוסיף לתוכו מים רותחים, ואפילו מים רתוחים קרים.

חיים, אלא רק לחזור ולחמם דבר שנתבשל כבר.

ועי' בשלחן שלמה (סי' שכ"ח ס"ק ט"ו אות נ"ב) שכתב, שאם יש צורך לבשל לחולה בשבת, עדיף יותר לבשל ע"י השראה, משום שאין בזה איסור בישול דאורייתא. ע"כ. ובישול דרבנן ע"י השראה, היינו בכירים של אינדוקציה, שישנו שדה מגנטי מתחת המשטח הקרמי, וכאשר מניחים על המשטח סיר או מחבת המתאימים לכיריים אלו, עובר זרם חשמלי בתחתית הסיר בכיוונים שונים, כמין מערבולות חשמליים, הגורמת לזרימת החשמל התנגדות מסויימת, ועי"ז נוצר חום רב בתחתית הסיר, והוא הגורם למאכל להתבשל.

ט. משום שיש איסור מבעיר בהפעלת נורת ליבון הקיימת בכל מכשירי המיקרוגל לצורך תאורה פנימית, וכמ"ש במאורי אש השלם (עמ' תתנ"ד).

י. במכשיר אדים חמים אין גוף חימום מתלהט, אלא הזרם עובר מן האלקטרודות דרך המים, ובמרוצתו בתוך המים מחמם עד כדי אידוי, ולפיכך אין בנתינת המים משום מבעיר או משום בישול דאורייתא, אלא איסורו רק מדרבנן אטו נתינת מים במכשיר חשמלי שיש בו גוף חימום מתלהט, או משום איסור מוליד, וכנ"ל בהערה ג'. ואם נותן לתוך מכשיר הפועל מים רותחים, הרי זה שרי לגמרי, שהרי אין בישול אחר בישול בלח רותח, וכ"פ הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במאורי אש השלם (עמ' תק"ד). ולפי מה שיתבאר לקמן (הערה מ"ז) משם המנחת כהן והמאמר מרדכי, דמים שרתחו פעם אחת אף שחזרו ונצטננו אין בהם יותר משום בישול, משום שהם מצטמקים ורע להם, ע"ש, יש להתיר להוסיף לתוך מכשיר פועל, אף מים רתוחים קרים.

אמנם עי' בשו"ת אור לציון (ח"ב פרק ל"א תשובה ו'), שכתב לאסור לבני ספרד, להוסיף לתוך מכשיר אדים חמים, אפילו מים רותחים. וטעמו, שכך כתב בשו"ע סי' רנ"ג סע' ד', דיש למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום קומקום של מים חמים, ונותנים אותם לתוך הקדרה בשבת כשהתבשיל מצטמק, דאע"פ ששניהם חמים, מ"מ כשמערה את המים אין להם יותר דין כלי ראשון, וכשנותנם לתוך התבשיל חוזר דינם ככלי ראשון, והרי הוא מבשילם. וא"כ ה"נ אף שהמים רותחים, מ"מ בעת עירויים בטל מהם דין כלי ראשון, וכשנותנם לתוך מכשיר האדים חוזרים לכלי ראשון ומתבשלים. עכ"ד.

אולם אי משום הא לא איריא, שהרי מקור פסק השו"ע הנ"ל הוא מדברי רבינו יונה ורבינו ירוחם, ורבינו יונה ורבינו ירוחם גופיהו סבירא להו, דאין בישול אחר בישול בלח שנצטנן כל שהוא מצטמק ורע לו, כדאיתא בב"י סי' שי"ח סע' ד'. ועל פי דברים אלו

דבר הראוי לאכילה אף בלא בישול

ז. המבשל דבר הראוי לאכילה גם בלא הבישול חייב, ולכן המבשל פירות או המחמם את המים חייב, ואף שהם ראויים להאכל כמות שהן חיים יא. אולם המבשל דבר שאין דרך לבשלו כלל, או שאין הבישול מתקנו כלל, פטור יב.

כתבו האחרונים, דברים רתוחים שנצטננו אין בהם יותר משום בישול, כיון שהם מצטמקים ורע להן. ולכא' דברים אלו סתרי אהדדי, דמאחר שאין במים שרתחו משום בישול, מ"ט אסור לערותם לתוך כלי ראשון, וכבר עמד בזה באגלי טל (מלאכת האופה ס"ק י"א אותיות ה' וז'). וכתב ליישב בזה, דלעולם אין במים שרתחו משום בישול, כיון שהם מצטמקים ורע להן, ומה שאסור לתת חמין לתוך התבשיל, היינו משום דע"י שנותנן ברוטב ומתערבין בהתבשיל, מקבלים המים טעם התבשיל, ומצטמקים ויפה להן. ע"כ. ולפ"ז שפיר דמי להוסיף למכשיר אדים חמים הפועל, אפילו מים רתוחים קרים לתוך מכשיר אדים, דמאחר שהם עומדים לעצמם, אין בהם תו משום בישול, כיון שהם מצטמקים ורע להן.

[ואין לדחות, דהא דבעלמא מים שרתחו חשובים מצטמקים ורע להן, היינו משום דכבר נתקנו, וע"י החימום הנוסף מתאדה מן המים, וא"כ במכשיר אדים שתכליתו הוא לאדות המים, חשיבי המים כמצטמקים ויפה להן. זה אינו, דעל ידי הרתיחה נתקנו המים בעצמותם לכל מילי, וחימום נוסף הרי הוא ממעיטם ומפסידם לענין השימוש בגופם, ותשמיש האידוי אינו שימוש בעצם המים, שהרי אינם נעשים אדים אלא בעת כילוים, ועל כן אין תשמיש זה מחשיב המים כמצטמקים ויפה להן. ועי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' כ"ח) שאסר להוסיף אפילו מים רתוחים למכשיר אדים חמים, משום דכיון שהתכלית לאדות המים, איכא בישול אחר בישול אפילו בלא רותח. אולם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במאורי אש שם כתב, "דאין בישול אחר בישול במכשיר אדים אף על גב שהמים מתאדים". ואפשר שנתכוין לסברא הנ"ל, דכיון שנתקנו המים בעצמותם תו אין בהם בישול נוסף, ושימוש האידוי אינו נחשב שימוש בעצם המים. וע"ע במגילת ספר (סי' ג' אות א') ובארחות שבת (פ"א סוף הערה ר"ו)].

וגם איסור חזרה ליכא הכא, דעד כאן לא גזרו חז"ל להחזיר או ליתן בתחילה משום מחזי כמבשל, אלא היכא שאם יבשל יעבור על איסור תורה דבישול. אבל הכא דאין כלל איסור בישול מה"ת, כיון שהוא "עיבור אש", ורק מדרבנן אסרינן אטו גופי חימום מתלהטים, או משום איסור מוליד, כדלעיל בהערה ג', לא גזרו משום מחזי מבשל.

יא. כ"כ התוס' בשבת (דף מח. ד"ה דזיתים), שיש איסור בישול בפירות, וכ"ה בשו"ע סי' רנ"ד סע' ד'. ומסתמת הלשון משמע דהוא איסור דאורייתא, וכן נקט בשעה"צ (סי' שיי"ח אות קי"ד). וכתב, ותדע, דבגמ' שבת (דף מ: מ:) איתא, דמים יש בהם משום בישול דאורייתא, אע"ג דשותין אותן גם כשהם חיים. [אלא שיי"ל דשאני מים דמהני להו החימום טפי מפירות, וכמ"ש המג"א בסו"ס רנ"ד בתירוצו קמא, ובשעה"צ סי' רנ"ד אות מ"ו].

יב. ז"ל הרמב"ם (פרק ט' משבת הל' ג'), המבשל דבר שאינו צריך בישול כלל, פטור. וכתב בברכי יוסף (סי' שיי"ח סק"ג), דלא פטר אלא בדבר דהכי אורחיה שלא לבשלו

שיעור כמות הבישול

ח. האופה או מבשל דבר מאכל בשיעור גרוגרת חייב. ושיעור המחמם את המים, כדי לרחוץ בהן אבר קטן י'. וכל זה לענין חיוב חטאת, אבל לענין איסור, יש שכתבו שבכל אופן יש איסור תורה, משום שחצי שיעור אסור מן התורה י', ויש שכתבו שבפחות משיעורים אלו אין איסור תורה ט'.

ייבוש בגדים

ט. אסור לתת בגדים רטובים סמוך לאש, או על גבי רדיאטור, במקום שיכולים לבוא לחום שהיד סולדת בו. ואף שאידוי מים אינו אסור מן התורה, כיון שהמים כלים, ואין האדם משתמש בהם. אך היות והבגדים מתרככים מחמת הלחלוחית טרם שיתייבשו, יש בזה איסור תורה של בישול ט'.

כלל, ואז פטור. אבל דבר הנאכל חי ודרך לבשלו, אפשר דחייב. ע"ש. ובאגלי טל (מלאכת האופה ס"ק י"ט אות ח') כתב, דודאי דבר שא"צ בישול שכתב הרמב"ם, לאו היינו תפוחים, (כמו שהבין בחי' רע"א סי' רנ"ד סע' ד'), אלא דבר שאין הבישול מתקנו כלל, ואינו משנה טעמו לטעם אחר. וכ"ה בשעה"צ (סי' שי"ח אות ק"ד). ומבואר בדבריהם דהפטור אינו דוקא היכא דמקלקל, אלא כל שאין הבישול מתקנו, אינו נכלל בגדר מלאכת המבשל.

יג. רמב"ם ריש פרק ט' משבת.

יד. רש"י בשבת (דף עד. ד"ה וכי), וכן כתבו הריטב"א והמאירי (שם). וכ"ה במשנ"ב (סי' שי"ח סוף סק"א).

טו. רמב"ם פרק א' מהל' שבת (הל' ג'), [נוכמ"ש בדעתו האחרונים המובאים בחזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' קמ"ח וקמ"ט)], שו"ת רדב"ז (חלק ו' סי' ב' אלפים ור"ב), ושו"ת חכם צבי (סי' פ"ו). ומשום שאין איסור חצי שיעור, אלא באיסור אכילה. ע"ש. וע"ע לקמן בהערה כ', בפרק ה' הערה פ"ט, וכן בפרק י"ג הערה ה'.

טז. כ"כ בשו"ע סי' ש"א סע' מ"ו, שבגדים השרויים במים, אסור לנגבם סמוך לאש. ומקורו בב"י (סו"ס ש"א) ממ"ש המרדכי (שבת סי' תל"ד), שאסור לנגב הבגדים ששרויין במים סמוך לאש משום מבשל, כמו הא דאיתא בשבת (דף עד:), דמאן דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל. (וכתב עוד המרדכי, דה"ז אסור אף משום ליבון הבגד. וכ"ה במשנ"ב שם ס"ק קס"ט, ועי' לקמן בפרק ה' סע' ג'). ולכא' משמע דחייב משום בישול המים, וכן כתב לדייק בטל אורות (ריש מלאכת האופה) מפירש"י שעל הרי"ף (דף לב: ד"ה דמירפא), וכ"ה להדיא ביראים (דף קלד.). וכן נקטו הלבוש ורע"א בסי' ש"א סע' מ"ו.

אולם יש לתמוה על כך ממ"ש החתם סופר בתשובה (יו"ד סו"ס צ"ב), שכל ענין בישול בשבת היינו כשהוא צריך להדבר המתבשל, משא"כ כשכלה והולך ואחר הבישול לא

י. וכן אדם שנרטבו בגדיו אסור לו לעמוד בסמוך לתנור במקום שהיד סולדת בו, ואפילו כשכוונתו רק לחמם עצמו ולא לייבש הבגדים יי.
יא. וכמו כן הבא להוסיף כיסוי בשבת על גבי ההטמנה, צריך להיזהר שלא לכסות במגבת לחה, היות והמגבת מתרככת מחמת הלחלוחית.

חימום חלה קפואה

יב. חלה קפואה שיש על גבה כפור דק, יש שאסרו ליתנה בסמוך לאש כדי שתופשר, משום בישול הקרח, ויש שהתירו בזה יח.

נשאר בידו מאומה, פטור, דלא הוה כעין בישול סממנים במשכן, שהדבר המבושל היה בעולם והיו צריכים לו. ע"כ. וא"כ הכא דהמים מתאדים ואין האדם משתמש בהם, (שלא בכמכסיר אדים שהאדם משתמש באדים), מ"ט מתחייב משום בישול.

מיהו בתוס' ישנים (שבת דף יז. על תוד"ה אונין) וכן בהגהות מרדכי (שם סי' תנ"ב), איתא להדיא, דאינו חייב משום בישול המים, אלא משום הרפיית הבגד. דטרם שיתייבשו המים, מתרכך הבגד מחמת הלחלוחית, וכדאמר האי מאן דשדא סיכתא לאתונא, חייב משום מבשל. ומעתה כן יש לפרש ג"כ בכוונת המרדכי. (ועי' בביאור הגר"א סו"ס ש"א). וכן בהגהות הב"ח הגיה בפירוש רש"י שעל הרי"ף, דחייב משום הרפיית העץ. ע"ש. וכ"ה ברמב"ם ובמגיד משנה (פרק ט' משבת ה"ו), והובא במשנ"ב ריש סי' שי"ח. וכן נקטו בשביתת השבת (מלאכת מבשל בא"ר ס"ק ל"ז) ובהליכות עולם (ח"ג עמ' רכ"ג), דיש בזה איסור בישול משום שכל דבר המתרכך חייב עליו משום מבשל, אבל בבישול של כילוי דעלמא אה"נ דפטור וכמ"ש החת"ס. [ועי' בשו"ת יביע אומר (ח"ה סו"ס ל"ג), שהתיר משום דברי החת"ס לערות מים רותחים ע"ג שומן שסותם הכיור].

יז. אליה רבה בשם מהר"ל מפראג, והביאו המשנ"ב בסי' ש"א ס"ק קס"ט ובשעה"צ שם.

יח. עי' בספר מאור השבת (ח"ב עמ' תרי"ב) שהביא שיש מן הגדולים שאסרו בזה משום בישול הקרח, ויש שהתירו בזה משום דהמעט כפור שע"ג החלה אינו חשוב. ע"ש. ויש לצדד בזה להקל, לדעת הסוברים (לעיל בהערה ט"ו) דחצי שיעור במלאכות שבת, אסור מדרבנן. וא"כ כיון שבישול הקרח הוא בישול לאיבוד, שאינו אסור אלא מדרבנן (כנ"ל בהערה ט"ז), וגם לא איכפת ליה בבישולו, א"כ הוי פ"ר דלא ניהא ליה בתרי דרבנן, דה"ז שרי, וכמ"ש בשעה"צ (סי' שט"ז אות י"ח). [ואין הבדל בין פ"ר דלא ניהא ליה, שהדבר קשה בעיניו, לבין פ"ר דלא איכפת ליה, וכדמוכח בשבת (דף קג.), דאמרינן הכא במאי עסקינן דעביד בארעא דחבריה, שבודאי אין הדבר קשה בעיניו, וכ"ה בפירוש"י שם. וכן מוכח עוד בסוכה (דף לג:), דמשנינן לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי. וכ"ה בחידושי הרש"ש כתובות (דף ו.) ובבה"ל (סו"ס ש"כ). ע"ש].

דרגות שונות של בישול

מבואר בפוסקים שבבישול מאכל יש להבחין בין כמה דרגות של בישול: [א]. נתבשל מעט ועדיין לא הגיע לשיעור מאכל בן דרוסאי. [ב]. נתבשל כשיעור מאכל בן דרוסאי ועדיין לא נתבשל כל צרכו. [ג]. נתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, והיינו שהמאכל ראוי לאכילה אלא שתוספת הבישול משביחה אותו. [ד]. נתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו, והיינו שתוספת הבישול גורעת מטעם המאכל. דרגות בישול אלו וחילוקי הדינים יתבארו לפנינו.

בישול שאינו גמור

אף המבשל את המאכל בישול שאינו גמור, בענין שאפשר לאוכלו רק על ידי הדחק, מתחייב משום מבשל. בישול זה נקרא בגמרא (שבת דף כ.) כמאכל בן דרוסאי, ונחלקו הראשונים אם הוא שליש בישול או מחצית הבישול¹. וכתב החזון איש (סי' ל"ז אות ו'), שמשערין שיעור זה בזמן הבישול, שאם בכדי לבשל את המאכל כל צרכו נצרך שעה, הרי מחצית השעה הוא שיעור חצי בישול, ועשרים דקות הוא שיעור שליש הבישול. ועד שהמים מגיעים ליד סולדת אינו מן החשבון, אלא התחלת הבישול הוא משעה שהיד סולדת.

שיעור איכות הבישול במאכל ובמשקה

יג. אסור מן התורה לבשל מאכל בשיעור שליש בישולו, בענין שיהיה אפשר לאוכלו על ידי הדחק. ואם בישלו עד שהיד סולדת בו אך לא הגיע לשליש

1. דעת רש"י (שם) והרשב"א (בת"ה הל' בישולי גויים) שהוא שליש בישול, ודעת הרמב"ם (בפ"ט מהל' שבת ה"ה) שהוא חצי בישול. ולענין הלכה, נקטינן לעיקר כדעת רש"י והרשב"א שהוא שליש בישול, שכן פסק מרן השו"ע ביו"ד סי' קי"ג סע' ח'. ואף שבאורח סי' רנ"ד סע' ב' כתב בשו"ע לענין איסור שהייה, שרק לאחר שנתבשל חצי בישול לא חיישינן שמא יחתה, כתבו המג"א (שם סק"ח) ושאר אחרונים, דמשום חומרא דשבת החמיר בזה. [ועי' בא"ר סי' רנ"ג ס"ק ט"ו שכתב, שבהג"מ והמגיד משנה ורבינו ירוחם וריא"ז ועוד פוסקים כתבו שהוא שליש בישול. ומשום כך כתב במשנ"ב סי' רנ"ג ס"ק ל"ח, דבמקום הדחק אפשר שיש להקל]. ובנד"ד דמיירי במבשל בשבת כמאכל בן דרוסאי, הרי שליש בישול הוא השיעור החמור, והכי נקטינן שיש איסור תורה של בישול בשבת, אף במבשל שליש בישול.

בישולו, הרי זה פטור אבל אסור.^כ

יד. אסור מן התורה לבשל מים או שמן עד שיגיעו לחום שהיד סולדת בהם.^{כא} ובפחות משיעור זה, מותר לכתחילה, והיינו דוקא כשמניחם במקום שאינם יכולים להגיע בו לחום שהיד סולדת בהם.^{כב}

טו. מים שנתחממו ועדיין לא הגיעו לחום של שמונים מעלות, אסור להוסיף ולחממם, מפני שאין זה ודאי שהגיעו לחום שהיד סולדת בהם.^{כג}

כ. לשון הראש יוסף (בשבת דף לח: ד"ה דע), "הרי זה פטור אבל אסור כדין חצי שיעור". ומשמע מלשונו דאינו אסור אלא מדרבנן, וכ"כ בהדיא בפמ"ג (סי' שי"ח מ"ז ס"ק י"ג). ומשמע עוד מלשונו בראש יוסף, דגם בחצי שיעור דכמות לא הוה אלא איסור דרבנן, וכנ"ל בהערה ט"ו. אולם באמת אף אם נימא דבחצי שיעור דכמות הוה איסור תורה, כנ"ל בהערה י"ד, מ"מ י"ל דבחצי שיעור דאיכות הוה איסור דרבנן, משום דככה"ג לא חשיב כלל מעשה בישול, ואינו אסור אלא מדבריהם, שמא ישכחנו ויתבשל כמאב"ד. וכן מתבאר מדברי החזו"א בסי' נ' אות ט'. [אלא שנסתפק, שמא אף בחצי שיעור דאיכות, הוה איסור תורה]. ע"ש. וכ"ז אם בישלו עד שהיד סולדת בו אלא שלא הגיע לשליש בישול, אולם לחממו פחות מחום שהיס"ב, ה"ז מותר לכתחילה, וכדלקמן בסע' הבא.

כא. כן איתא בגמרא שבת (דף מ:). ומבואר, דשיעור מאכל בן דרוסאי לא נאמר אלא לגבי אוכלין, אך לגבי משקין שיעורם ביד סולדת. וכן כתבו להדיא הראש יוסף (דף לח: ד"ה דע), ושבייתת השבת (מבשל ס"ק י"ד). ועי' בשו"ע הגר"ז (סי' רנ"ד סע' י"ד), שכתב לענין שהייה, שגם משקין שיעורם במחצית ושליש בישול, וכ"כ המשנ"ב (בכלל דמילתא בסו"ס רנ"ט). והוא תמוה, דבשליש בישולם הגמור [שהוא כשלושים ושלוש מעלות צלזיוס], המים עדיין קרים. ובשבייתת השבת שם תירץ, דשאני איסור שהייה דהחשש הוא שמא יחתה, וכשהגיעו לשליש בישולם לא חיישינן לזה. ועי' באגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע"ד, הל' מבשל אות כ"ד) שביאר דברי הגר"ז בענין אחר.

ושיעור יד סולדת, הוא ארבעים מעלות צלזיוס, כן מטיין משם החזו"א. וכן כתבו בשו"ת אור לציון (פרק ל' תשובה י"ב) ובחזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' שע"א). ודלא כמ"ש בשש"כ (פ"א הערה ג') משם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, דעד ארבעים וחמש מעלות אין לחוש. עוד כתבו באור לציון ובחזון עובדיה (שם), דאף שמארבעים מעלות יש לחוש דחשיב יד סולדת בו, מ"מ אין זה ודאי שהיד סולדת בו עד כשמונים מעלות חום, דעד שיעור זה יש לחוש שאין נמנעים מלשתות מחמת החמימות. ומשום כך לענין הוספת בישול וכד', אין להקל להחשיב ודאי מבושל, עד שיהא בו שמונים מעלות חום.

כב. כדלקמן בסע' כ"ד.

כג. כדלעיל בהערה כ"א. ולענין הוספת חימום במים לאחר שהגיעו לשמונים מעלות, עיין לקמן סע' י"ח.